

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Reakce radikálně pravicových populistických stran ve
Francii, Španělsku a Itálii na válku na Ukrajině**

Bakalářská práce

Autor práce: Jaroslav Zajíc

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: prof. Martin Mejstřík, PhDr.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.7.2024

Jaroslav Zajíc

Bibliografický záznam

ZAJÍC, Jaroslav. *Reakce radikálně pravicových populistických stran ve Francii, Španělsku a Itálii na válku na Ukrajině*. Praha, 2024. 65 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce prof. Martin Mejstřík, PhDr.

Rozsah práce: 79 235 znaků

Abstrakt

Práce se zabývá reakcí radikálně pravicově populistických stran na válku na Ukrajině. Zaměřuje se na pět oblastí pravicově populistické rétoriky a jejich ovlivnění konfliktem. Zaměřuje se na vymezení se proti domácímu politickému establishmentu, na vymezení se proti mezinárodním organizacím, na vymezení se proti válečným uprchlíkům, na vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny a na princip permanentní mobilizace. Na základě volebních programů, vyjádření předsedů stran a významných členů v médiích a v parlamentě, zkoumá jak strany zareagovaly na válku na Ukrajině. Zkoumá společné a rozdílné znaky, které strany Národní sdružení ve Francii, Liga v Itálii a Vox ve Španělsku používaly ve své agendě v souvislosti s parlamentními volbami. Práce zkoumá, jak se konflikt na Ukrajině projevil v rámci radikálně pravicově populistické politiky v zemích západní Evropy.

Abstract

The work deals with the reaction of radical right-wing populist parties to the war in Ukraine. It focuses on five areas of right-wing populist rhetoric and their impact on the conflict. It focuses on demarcation against the domestic political establishment, demarcation against international organizations, demarcation against war refugees, demarcation against material support of Ukraine and the principle of permanent mobilization. On the basis of election programs, statements of party leaders and important members, in the media and in parliament, he examines how the parties reacted to the war in Ukraine. It examines the common and different features that the parties National Rally in France, Lega in Italy and Vox in Spain used in their agenda in relation to the parliamentary elections. The work examines how the conflict in Ukraine manifested itself within the framework of radical right-wing populist politics in the countries of Western Europe.

Klíčová slova

Pravicový populismus, Národní sdružení, League, Vox, válka na Ukrajině, Putin, Rusko, Le Pen, Salvini, Abascal

Keywords

Right wing populism, National Rally, Lega, Vox, war in Ukraine, Putin, Russia, Le Pen, Salvini, Abascal

Title/název práce

The reaction of radical right-wing populist parties in France, Spain and Italy to the war in Ukraine

Poděkování

Na tomto místě bych nejdříve rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Martinovi Mejstříkovi za podnětné rady, věnovaný čas a odbornou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah:

1. Úvod	13
2. Metodologická část	
2.1. Vymezení výběru sledovaných aktérů	14
2.2. Dosavadní bádání	17
2.3. Metodologie výzkumu	18
3. Pravicový populismus a vymezení sledovaných oblastí	
3.1. Pravicový populismus a jeho projevy	19
3.1.1. Vymezení se proti politickému establishmentu	20
3.1.2. Vymezení se proti mezinárodním organizacím	21
3.1.3. Vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny	22
3.1.4. Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny	22
3.1.5. Využití principu permanentní mobilizace	23
3.2. Úskalí výzkumu	24
4. Zkoumané RPPS	
4.1. Národní sdružení (Francie)	
4.1.1. Kontext	25
4.1.2. Předvolební období	28
4.1.3. Povolební období	31
4.2. Liga severu (Itálie)	
4.2.1. Kontext	32
4.2.2. Předvolební období	35
4.2.3. Povolební období	37
4.3. Vox (Španělsko)	
4.3.1. Kontext	38
4.3.2. Předvolební období	39
4.3.3. Povolební období	42
5. Komparace postojů RPPS k válce na Ukrajině	
5.1. Vymezení se proti politickému establishmentu	43

5.2. Vymezení se proti mezinárodním organizacím	45
5.3. Vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny	46
5.4. Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny	48
5.5. Využití principu permanentní mobilizace ve spojitosti s konfliktem	49
6. Závěr	50
7. Summary	53
8. Seznam literatury	54
9. Seznam tabulek	65

1. Úvod

V této bakalářské práci se zabývám reakcí radikálně pravicových populistických stran (RPPS), v zemích západní Evropy, na válku na Ukrajině. Zaměřuji se na charakteristická témata a agendu RPPS a zkoumám použití těchto témat sledovanými stranami ve vztahu k válce na Ukrajině. Zkoumám tyto témata především z pohledu použité politické rétoriky. Na základě vymezených charakteristik se pokouším zachytit politický diskurz těchto stran ve vztahu ke konfliktu na Ukrajině, použitý především v předvolebním, ale i v povolebním období parlamentních voleb. V práci se zaměřuji na strany *Národní sdružení* ve Francii, *Ligu* v Itálii a *Vox* ve Španělsku.

Hlavním cílem této práce je zjistit, jak radikálně pravicové populistické strany ve Francii, Itálii a Španělsku zareagovaly na válečný konflikt na Ukrajině. Popsat, jak představitelé těchto stran zakomponovali ukrajinský konflikt do své běžné agendy a vystihnout postoje, které RPPS prezentují na veřejnosti a kterými oslovují stávající i potenciální elektorát. Základní otázkou práce je: „*Jak válka na Ukrajině ovlivnila rétoriku radikálně pravicových populistických stran v zemích západní Evropy a jak tyto strany zareagovaly na válečný konflikt, především ve spojitosti s volbami?*“

Pracovní hypotézou mojí práce je následující konstatování. Moskva považuje demokratické evropské státy za protivníky a hrozbu, která brání ruské expanzivní zahraniční politice. Aktivně v těchto zemích hledá spojenecké politické subjekty, jejichž prostřednictvím se snaží vnitřně destabilizovat evropské státy, proces evropské integrace a mezinárodní organizace, především Evropskou unii (EU) a Severoatlantickou Alianci (NATO).¹ RPPS jsou díky částečnému ideovému spříznění s režimem Vladimíra Putina subjekty, které vyhovují těmto potřebám. Kreml je podporuje finančně a vytváří propletenou síť vazeb na tyto subjekty. RPPS jsou díky těmto vztahům nakloněny Ruské federaci a tomu odpovídá jejich podpora v konfliktu na Ukrajině, která je pozitivně nakloněna zájmům Kremlu.

Pro účely naší práce budu analyzovat volební programy zkoumaných RPPS, mediální a parlamentní vyjádření hlavních představitelů těchto stran. Stanovím pět oblastí pravicové populistické politiky, které využívají všechny zkoumané strany ve své politické agendě a v

¹ WEISS, Andrew S., „Front Matter.“ With Friends Like These: The Kremlin’s Far-Right and Populist Connections in Italy and Austria.. (Carnegie Endowment for International Peace, 2020), str.1.

rámci těchto oblastí budu zkoumat, jak bylo využíváno tématu válečného konfliktu na Ukrajině. Pro můj výzkum bude tedy zásadní odpověď na otázku, zda zkoumané politické strany používají či nepoužívají, v jednotlivých oblastech populistické politiky, souvislost s válečným konfliktem na Ukrajině. Z časového hlediska tuto analýzu provedu v rámci předvolebního a povolebního období, tak abych mohl upozornit na případné změny v rétorice RPPS.

První kapitola práce osvětlí výběr sledovaných aktérů, zhodnotí dosavadní bádání a vymezí metodologii výzkumu. Druhá kapitola se zabývá teoretickým vymezením pravicového populismu a pěti zkoumaných oblastí agendy, které RPPPS používají ve své politické činnosti. Současně upozorní na úskalí tohoto výzkumu. Třetí kapitola se věnuje rozboru zkoumaných subjektů, a to v kontextu, v předvolebním a v povolebním období. Čtvrtá kapitola se věnuje komparaci postojů RPPS k válce na Ukrajině v kontextu pěti sledovaných oblastí populistické politiky. Následuje závěr a zhodnocení výzkumu.

Při zpracování této práce jsem pro konceptualizaci problematiky použil odbornou literaturu, věnující se tématu pravicového populismu. Při zpracování analytické části jsem použil jako zdroje volební programy sledovaných subjektů, následované parlamentními a mediálními vyjádření jejich čelních představitelů.

2. Metodologická část

2.1. Vymezení výběru sledovaných aktérů

V práci se budu věnovat reakci významnějších RPPS v zemích západní Evropy na vývoj ozbrojeného konfliktu na Ukrajině. Konkrétně se zaměřím na strany *Národní Sdružení (Le Rassemblement national)* ve Francii, *Liga (Lega)* v Itálii a stranu *Vox* ve Španělsku. Jedná se o významné představitele současného radikálně pravicového populistického proudu, který je v Evropě dále reprezentován například stranami jako *Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland)*, *Právo a spravedlnost (Prawo i Sprawiedliwość)* v Polsku, *Fidesz – Maďarská občanská unie (Fidesz – Magyar Polgári Szövetség)*, *Strana pro svobodu (Partij voor de Vrijheid)* v Nizozemsku nebo *Svoboda a přímá demokracie (SPD)* v České republice. U všech těchto stran lze pozorovat podobná ideologická východiska a politickou rétoriku, jejímž prostřednictvím se snaží oslovit voliče a následně prosazovat svůj politický program.

Důvody, pro které jsou vybrány výše uvedené RPPS, vychází ze dvou rámců, jejichž průsečík vymezuje relevantní zkoumané politické subjekty pro náš výzkum. Prvním rámcem jsou společné geopolitické faktory a druhým rámcem jsou společné politické charakteristiky zkoumaných subjektů.

Prvním rámcem, na jehož základě jsem vymezil zkoumané subjekty jsou sdílené geopolitické faktory, tedy faktor vzájemné geografické blízkosti a poválečný vývoj tohoto teritoria v kontextu bipolárního světa. V tomto výzkumu se zaměřím na RPPS z vybraných zemí západní Evropy. Zde je třeba upozornit, že vnitřní politický vývoj jednotlivých vybraných zemí, po konci druhé světové války, nebyl homogenní, ale rozdílný. Francouzský poválečný vývoj obnášel změnu velmocenského postavení Francie, ztrátu významných koloniálních držav a vznik Páté francouzské republiky. Itálie se zařadila do západního bloku, ačkoliv disponovala silnou komunistickou stranou a zasáhla jí na přelomu 70. a 80. let vlna terorismu a politického násilí, tzv. olovená léta. Španělsko do roku 1975 bylo ovládáno fašistickou vládou generála Franka, po jehož smrti země nastoupila transformační proces od fašistické diktatury k zavedení demokracie. Fundamentální společnou geopolitickou charakteristikou všech zkoumaných zemí je fakt, že se jedná o evropské země, které po druhé světové válce patřily mimo sovětskou sféru vlivu a jejich vývoj byl tedy výrazně odlišný od evropských zemí, které byly zasaženy přímým sovětským vlivem. Lze tedy předpokládat, že jejich obyvatelé ruskou agresí proti jinému evropskému státu vnímají z jiné perspektivy, než například země ve střední a východní Evropě, jejichž historická zkušenost se Sovětským svazem, a tedy i současné vnímání Ruska, je výrazně odlišné. Tato zkušenost významně odlišuje zkoumané země západní Evropy i od Německa, které po svém znovusjednocení spojilo východní polovinu s totalitní zkušeností i polovinu západní, která touto zkušeností neprošla. Z tohoto důvodu jsem vybral RPPS jen ze zemí západní Evropy, v nichž se pravicově populistické strany vyskytují v parlamentu a kontext vývoje těchto zemí v poválečném bipolárním světě obsahuje společné prvky.

Sledované země mají dohromady 174 milionů obyvatel, což činí více než třetinu obyvatel Evropské unie a takřka čtvrtinu obyvatel celé Evropy. Jedná se rovněž o významný počet evropských občanů, o jejichž hlasy RPPS usilují. Politický vývoj těchto zemí bude mít bezesporu významný dopad na budoucí vývoj evropských institucí a samotného projektu sjednocené Evropy. Profesor Lefebvre vztah evropských zemí k Rusku po roce 2022 definuje

jako zásadní otázku zahraniční politiky, která rozděluje Evropu na tři skupiny zemí. První skupina dle jeho výzkumu zaujala maximálně odhodlaný postoj proti Rusku (Polsko, Švédsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva), druhá skupina upřednostnila realističtější přístup (Francie, Německo, Itálie, Španělsko, Finsko) a třetí skupina se stala otevřeným zastáncem režimu Vladimíra Putina (Maďarsko).² Z tohoto hlediska všechny země, v nichž budu zjišťovat reakci RPPS, patří mezi země s realistickým přístupem k Rusku v zahraniční politice v období po únoru 2022. Ve všech třech uvedených zemích probíhaly, v období po vypuknutí konfliktu 24. února 2022, parlamentní volby. V červnu 2022 ve Francii dvoukolové parlamentní volby, v září 2022 v Itálii předčasné parlamentní volby a v červenci 2023 ve Španělsku jednokolové parlamentní volby. Vzhledem k tomu, že volby probíhaly po vypuknutí otevřeného válečného konfliktu, lze na nich zkoumat vývoj politické agendy RPPS ve vztahu ke konfliktu na Ukrajině.

Druhým rámcem, na jehož základě jsem vymezil zkoumané politické subjekty, je ideologická blízkost, akcentace podobných témat a do značné míry i spolupráce a vzájemná podpora mezi těmito stranami, a to napříč hranicemi. Společnými charakteristikami sledovaných subjektů a jejich teoretickému vymezení se podrobněji budu věnovat ve druhé kapitole. Důvod výběru právě těchto subjektů je následující. Vedení pravicových populistických stran napříč evropskými zeměmi bývá médií, neziskovými organizacemi i odborníky často obviňováno z přijímání finanční podpory, plynoucí z Ruska. Toto podezření bývá současně používáno politickými oponenty jako argument, který populistické strany napříč Evropou označuje za proruské. Zároveň je společným pojícím prvkem těchto stran silný odpor proti EU a evropské integraci, což jsou charakteristiky, které se navzájem podporují a mohou vést k efektivnímu narušení výsledků evropské integrace, dosažené do současné doby. Destabilizace evropského integračního procesu je bezpochyby výhodná pro ruskou agresi na Ukrajině, protože může oslabit evropskou vůli podporovat Kyjev a tím napomoci k dosažení ruských cílů na Ukrajině. Všechny sledované země západní Evropy jsou současně zasaženy migrační vlnou, kterou ruská propaganda používá jako nástroj destabilizace EU, potažmo evropské jednoty. Protiimigrační rétorika je silným společným pojítkem mezi RPPS ve sledovaných zemích. Současně Moskva dlouhodobě povzbuzuje

² LEFEBVRE, Maxime, „The European Union and the war in Ukraine: the liberal power and its limits“, *European issues*, č. 651 (1. leden 2023): str. 2.

nacionalistické a euroskeptické síly při snaze posílit ruskou měkkou sílu a narušit důvěru a spolupráci mezi členskými státy EU.³

Při mapování tohoto fenoménu jsem se dominantně zaměřil na zhruba šestiměsíční období, které předcházelo ve sledovaných zemích parlamentním volbám. V tomto období se populistické strany ucházely o hlasy voličů a lze tedy komparovat jejich deklarované postoje pro potřeby našeho výzkumu. Současně je třeba upozornit na fakt, že tím, že volby neprobíhaly ve všech sledovaných zemích současně, se v rétorice RPPS odrazila i doba jejich konání a aktuální dění na ukrajinském bojišti i na mezinárodní úrovni. Pro komplexní náhled budu tedy uvádět v kontextu i reakce RPPS po vypuknutí vojenského konfliktu, tam kde to bude možno, v horizontu zhruba dvou měsíců. Tam kde se sledované RPPS nadále nevyjadřovaly rozdílně k tématu konfliktu, pracuji se setrváním na pozicích z předvolební kampaně.

2.2. Dosavadní bádání

Problematicke radikálně pravicových populistických stran se věnuje široká škála akademických prací. Mezi nejvýznamnější patří práce „*Populistické strany radikální pravice v Evropě*“ politologa Casa Muddeho⁴, „*Radikální pravice: voliči a strany na volebním trhu*“ politoložky Pippy Norrisové⁵, „*Nová politika pravice: nepopulistické strany a hnutí v zavedených demokraciích*“ od autorů Hanse Georga Betze a Stefana Immerfalla⁶ nebo sborník „*Pravicový populismus v Evropě: politika a diskurz*“⁷. Do aktuálního kontextu evropské radikální populistické pravice, a to ve vztahu k Evropské unii a i ve vztahu k pandemii Covid 19, uvádí například publikace „*Populismus a soudobá demokracie v Evropě: Staré problémy a nové výzvy*“ z roku 2022.⁸ Všechny uvedené publikace se zabývají

³ MIKHELIDZE, Nona, „Italy and Russia: New Alignment or More of the Same?“, str. 1.

⁴ MUDDE, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 2007. vyd. (Cambridge: Cambridge University Press). , IBID: 978-0-521-85081-0.

⁵ NORRIS, Pippa, *Radical right: voters and parties in the electoral market*, 2005. vyd. (Cambridge: Cambridge University Press), ISBN: 978-0-511-61595-5.

⁶ BETZ, Hans-Georg, a Stefan IMMERFALL, *The new politics of the right: neo-populist parties and movements in established democracies* (New York: St.Martin's, 1998), ISBN: 0-312-21134-1.

⁷ WODAK, Ruth; KHOSRAVINIK, Majid a MRAL, Brigitte., *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse* (London: Bloomsbury Publishing, 2016), ISBN: ISBN: 978-1-4725-4494-0.

⁸ CASTELLÀ ANDREU, Josep Maria a SIMONELLI, Marco Antonio., *Populism and Contemporary Democracy in Europe: Old Problems and New Challenges*, 2022. vyd. (Cham: Springer International Publishing), IBID: 978-3-030-92883-4.

fenomémem pravicového populismu z teoretického hlediska. Současné přinášejí analýzy, které odpovídají době jejich vypracování a reagují na aktuální a dominantní koncepty doby svého vzniku. Vzhledem k tomu, že RPPS jsou nuceny reagovat na aktuální dění, jsou tyto práce i cenným příspěvkem pro studium vývoje populismu v Evropě.

Významnější práce, které se zabývají dopady ruské invaze na Ukrajinu, a to v kontextu evropských politických stran, se soustředí převážně na pravicové populistické strany. Nejvýraznější takovou prací je sborník *„Dopady ruské invaze na Ukrajinu na pravicový populismus v Evropě“*, který pokrývá 23 evropských zemí, a to včetně námi sledovaných.⁹ Uvedené studie se ale obecně věnují většímu počtu populistických subjektům v jednotlivých zemích a jejich cílem není analyzovat chování pravicových populistických stran ve spojitosti s rétorickým využitím tématu vojenského konfliktu na Ukrajině a to ani v kontextu jednotlivých oblastí populistické politiky.

2.3. Metodologie výzkumu

Pro účely naší práce budu, tam kde je to možné, sledovat deklarované postoje RPPS v období zhruba šesti měsíců před parlamentními volbami a zhruba dvou měsíců po nich. V některých případech se jednotliví aktéři zdrželi zásadních vyjádření v období před volbami, uvedu tedy pro kontext i deklarované postoje od vypuknutí vojenského konfliktu. V povolebním období se zaměřím pouze na případné změny v deklarovaném přístupu k jednotlivým oblastem politické rétoriky ve vztahu ke konfliktu, tam kde se tyto postoje lišily. Při výzkumu budu zkoumat a analyzovat dostupné zdroje, a to především volební programy sledovaných stran, prohlášení stran, mediální rozhovory s lídry a s významnými členy těchto stran. Primárními zdroji této práce tedy budou především předvolení a povolební prohlášení v médiích, zveřejněné programy stran, stranické zdroje a rozhovory v médiích či vystoupení politiků v parlamentu. Tyto zdroje následně zasadím do rámce pěti zkoumaných oblastí, v nichž budu zkoumat rétoriku RPPS. Co se týká zpravodajských zdrojů, při analýze tématu pracuji především s renomovanými zpravodajskými servery a s informacemi, uvedenými ve sledovaném období v respektovaném žurnalistických serverech. Jedná se

⁹ Gilles (Dir.) IVALDI, Gilles; Emilia ZANKINA, *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-Wing Populism in Europe* (European Center for Populism Studies (ECPS), 2023), IBID: 978-94-6475-548-0.

například o France24, BBC, Associated Press, Al Jazeera, Telegraph, Foreign Policy, La Repubblica a další. Při zpracování analýzy pracuji pouze s textovými zdroji, v případě mediálních rozhovorů, a vystoupení v parlamentu jsem využil přepisů těchto vyjádření.

Na základě analýzy zkoumaných zdrojů poté zhodnotím, jak RPPS reagují na jednotlivé oblasti populistické agendy ve vztahu ke konfliktu. V každém jednotlivém případě je cílem analýzy určit, zda ve zkoumané oblasti RPPS využívaly téma konfliktu k prosazování své politické agendy, a to na škále odpovědí ANO či NE. Tento postup nám umožní najít odlišnosti a shodné prvky v použitých politických agendách a shodné i odlišné body u jednotlivých aktérů odlišit. Tam kde nelze jednoznačně určit odpověď, bude uveden výsledek SPORNÉ.

3. Pravicový populismus a vymezení sledovaných oblastí

3.1. Pravicový populismus a jeho projevy

Mudde definuje společnou charakteristiku RPPS jako komplexní kombinaci současně se objevujících tří prvků: nativismu, autoritářství a populismu.¹⁰ Kombinace prvků nacionalismu a xenofobie je v odborné literatuře nazývána nativismem a s tímto konceptem operují ve svých pracích významní autoři jako Mudde¹¹ nebo Akkerman.¹² Mudde nativismus definuje jako „*Ideologii, která tvrdí, že státy by měly být obývány výhradně členy původní skupiny („národa“)* a že *nepůvodní prvky (osoby a myšlenky) zásadním způsobem ohrožují homogenní národní stát.*“¹³

Populismus je termín, který je v současném akademickém výzkumu i v médiích používán nadměru frekventovaně. Jeho principiálním projevem je dichotomický náhled na dvě rozdílné společenské skupiny. Jednou z nich je establishment, reprezentovaný vládnoucími

¹⁰ MUDDE, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 2007. vyd. (Cambridge: Cambridge University Press). , IBID: 978-0-521-85081-0, str.26.

¹¹ ibid.

¹² AKKERMAN, Tjitske, Sarah L. DE LANGE y Matthijs ROODUIJN, *Radical right-wing populist parties in Western Europe: into the mainstream?* (London: Routledge, 2016), ISBN: 978-1-315-68798-8.

¹³ MUDDE, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 2007. vyd. (Cambridge: Cambridge University Press). , IBID: 978-0-521-85081-0, str.19.

politickými elitami a druhou skupinou je běžný lid. V tomto dichotomickém chápání je politika líčena jako nelítostný souboj mezi establishmentem, reprezentovaným zástupci zkorumpované politické elity, a mezi ctnostným lidem. Tento souboj je RPPS prezentován jako boj o odstranění zkorumpované elity a její nahrazení zástupci šlechetného lidu.¹⁴ Při dalším zkoumání tohoto tématu budu vycházet z výše uvedených definic. Strany, kterými se budu zabývat, sami sebe definují především na dichotomickém vymezení se k výše uvedeným fenoménům. Obecně lze koncept populismu zjednodušeně definovat, jako deklarovanou ochranu lidu před elitami, které lid využívají a škodí mu. Jedná se tedy o antagonistické líčení moudrého lidu stojícímu proti zkorumpovaným a škodícím elitám, které v některých případech může rétoricky až sklouzávat k archetypálním zjednodušením na „dobrý lid“ a „špatné vládnoucí elity“. Tento prvek pro svou funkčnost vyžaduje permanentní mobilizaci potenciálních voličů a vyvolávání strachu, který populistům umožňuje stavět se do pozice ochránců. Ruku v ruce s tímto anachronickým zjednodušením jde dále vymezení se proti menšinám a využití strachu z jinakosti.

V následující pasáži blíže definuji jednotlivé projevy pravicového populismu, na které následně naváží a budu zkoumat vztah mezi těmito projevy a rétorikou RPPS ve spojitosti s válkou na Ukrajině. Níže uvedené politické agendy shodně sdílí všechny sledované RPPS a na jejich základě tedy můžu analyzovat přístup těchto stran k válečnému konfliktu.

Rysy, které pravicoví populisté mají společné a které využiji jako parametry pro studium zkoumaného tématu jsou následující:

3.1.1. Vymezení se proti politickému establishmentu

Toto vymezení umožňuje RPPS vedení konfrontační politické rétoriky v prostředí liberálních demokracií. Všechny RPPS, kterým se věnuji působí v demokratických zemích, s funkčními demokratickými mechanismy. Z tohoto pohledu bojují populistické strany o úřad a o vliv v demokratickém politickém systému a usilují v těchto podmínkách o hlasy domácího elektorátu.¹⁵ Jejich vyjádření a činnost směřují primárně k domácímu publiku, v případě

¹⁴ PETERS, B. Guy & Jon PIERRE, „A typology of populism: understanding the different forms of populism and their implications“, *Democratization* 27, č. 6 (2020), str. 928.

¹⁵ *ibid.*, str. 931.

parlamentních voleb pouze s výjimkou v zahraničí žijících občanů. Téma boje proti establishmentu se u RPPS skloňuje v rozličných rovinách a variantách. Příklad tohoto boje, někdy rétoricky představovaného bojem proti zástupnému termínu politické korektnosti, lze vysledovat ve všech sledovaných případech. Například hnutí Vox ve svém vlastním popisu zdůrazňuje, že vzniklo proto aby vrátilo instituce do služeb lidu, prohlašuje se za stranu zdravého rozumu a opozici proti politické korektnosti.¹⁶ Jedná se o neměřitelné a abstraktní pojmy, které operují s dichotomickým rozdělením politického spektra a z něho vzniklým konfliktem.

Hlavním sledovaným faktorem bude tedy rétorika zacílená na vztah mezi válkou na Ukrajině a mezi domácí politickou situací. Zaměřím se to, jak RPPS artikulují vztah války na Ukrajině k domácím politickým stranám, významným politickým představitelům a státu. Významově se jedná o vymezení se proti současným politickým elitám.

3.1.2. Vymezení se proti mezinárodním organizacím

Společným prvkem RPPS je silný euroskepticismus, volání po silném státu a jeho silné pozici na mezinárodním jevišti. V praxi je taková politika reprezentována častým vymezováním se proti mezinárodním svazkům, a to i v případě obranné vojenské aliance NATO. Kritizována je ze pohledu RPPS především evropská integrace. Probíhající proces europeizace, který se stále rozvíjí, má za důsledek legislativní změny v právních rádech jednotlivých členských států. Kritici Evropské unie (potažmo evropské integrace jako celku) využívají kritiku zaměřenou na adresu EU k ovlivňování veřejného mínění. Při této kritice jsou obvykle RPPS jakékoliv úspěchy přikládány národní vládě, zatímco nepopulární aktivity a konfliktní politická řešení jsou přičítány EU nebo mezinárodním aktérům.¹⁷ Na nebezpečí sociálního napětí, plynoucího ze zpochybňování evropských integračních procesů a role liberální demokracie, upozorňuje například i Vláda ČR ve svém prohlášení: „*Vlivem sociální destabilizace narůstá nespokojenost občanů s evropskou integrací a posilují extrémistická hnutí. Dochází k situaci, kdy představitelé členských států EU přestávají projekt evropské*

¹⁶ Vox, „Que es Vox?“, <https://www.voxespana.es/espana/que-es-vox>.

¹⁷ ŠLOSARČÍK, Ivo, *Právní a politický systém Evropské unie*, 4. vyd. (Praha: Wolters Kluwer, 2017), ISBN: 978-80-7552-534-5, str. 204.

*integrace hájit*¹⁸

Hlavním sledovaným faktorem bude vertikální vymezení se proti mezinárodním institucím, politikům a politikám, reprezentovaných především EU, NATO a případně dalšími mezinárodními institucemi. Významově se jedná o vymezení národního státu proti evropské integraci a mezinárodním organizacím ve spojitosti s válkou na Ukrajině.

3.1.3. Vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny

Jedná se o vymezování se vůči jedincům, kteří nezapadají do představy lidu: menšiny, cizinci, odlišní lidé, v našem případě tedy jde především o reakci na uprchlíky z Ukrajiny. Nacionalismus a xenofobie jsou významnými prvky v populistické rétorice, často zdůrazňující význam národa a jeho lidu. Představuje tyto aktéry jako primární zdroj politické moci.¹⁹ Jedná se o prezentaci RPPS, především jako ochránců srozumitelné identity. Ta se projevuje jako deklarovaná ochrana zájmů určitého prostoru a společenství, které ho obývá. Tuto politiku lze definovat jako oživení tématu národní identity.²⁰

Hlavním sledovaným faktorem bude horizontální vymezení se na národní úrovni. Zde se zaměřím především na vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny a sekundárně proti podporovatelům Ukrajiny. Významově se jedná o vymezení se RPPS proti podpoře válečným uprchlíkům z Ukrajiny a jejich přijímání.

3.1.4. Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny

Jedná se o reakci na finanční a materiální podporu Ukrajiny, kterou evropské země poskytují. Kritika podpory Ukrajiny dominantně zasahuje do ekonomického rámce. Terčem kritiky RPPS se stává materiální podpora Ukrajiny. Naproti tomu RPPS čelí na domácím politickém kolbišti obviněním kritiků z podpory Kremlu a z provázanosti mezi představiteli

¹⁸ Vláda České republiky, „Koncepce politiky ČR v EU: Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě“, 2015, <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-politiky-CR-v-EU.pdf>, str.1.

¹⁹ PETERS, B. Guy & Jon PIERRE, „A typology of populism: understanding the different forms of populism and their implications“, *Democratization* 27, č. 6 (2020), str. 929.

²⁰ FIALA, Petr, *Evropský mezičas: nové otázky evropské integrace. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* (Brno: Barrister & Principal, 2010), ISBN: 978-80-87029-99-2, str. 61.

RPPS a spolupracovníků Kremlu. Kritika týkající se vazeb politiků na Kreml nesměruje ve sledovaných zemích výhradně na RPPS. Jako příklad ve spojitosti s Ukrajinou můžeme uvést kritiku Federici Mogherini, italské levicové političky, která zastávala post místopředsedkyně Evropské komise v letech 2014-2019. Ta jako šéfka evropské diplomacie v roce 2017 při jednání se Sergejem Lavrovem odmítla uznat ruskou anexi Krymu.²¹ Představitelé pobaltských zemí kritizovali výběr Mogherini do takto vysoké funkce EU, a to s argumentem, že Itálie má silné ekonomické vazby s Ruskem a staví se proti tvrdším sankcím, zavedeným po okupaci Krymu.²² Vymezování se proti materiální podpoře Ukrajiny označují kritici RPPS nepřímo za důsledek ruského vlivu na tyto strany.

Hlavním sledovaným faktorem bude postoj RPPS k finanční podpoře Ukrajiny. Pokusíme se analyzovat ochotu RPPS materiálně podporovat napadenou Ukrajinu a způsob používání rétoriky podpora „cizí“ země na úkor materiální podpory „vlastních“ občanů. Významově se jedná o vztah RPPS k materiálním aspektům války na Ukrajině ve vztahu k aplikované domácí politice.

3.1.5. Využití principu permanentní mobilizace

Princip permanentní mobilizace, případně spojený s využíváním ruských narativů. Využívání polarizace společnosti a uvedeného principu antagonismu mezi „zkorumpovanými“ intelektuálními a politickými elitami proti „prostému“ lidu. V této části výzkumu se zaměříme na to, jak RPPS využívají nebo naopak ovlivňují veřejný diskurz ve vztahu k válce na Ukrajině. Proměna diskurzu pod vlivem přijímání ruských narativů může mít vliv na chování klíčových aktérů a vyvolat zásadní změny statusu quo. „*Jde o to prostřednictvím dezinformačního působení proměnit soustavu určitých idejí, které se podílí na vnímání reality a tedy evropské integrace jako takové ... Europeizace (ať již v podobě výstavby společných institucí, rozšiřování EU nebo prohlubování integrace v oblastech s politickou a bezpečnostní dimenzí) jde proti ruským národním zájmům.*“²³

²¹ HERSZENHORN, David M., „Mogherini uses Moscow debut to chide Russia over Crimea“, *POLITICO*, b.r., <https://www.politico.eu/article/mogherini-uses-moscow-debut-to-chide-russia-over-crimea/>.

²² WRIGHT, Thomas, „Mogherini is the Wrong Choice for Europe“, *Brookings*, 28. srpen 2014, [online] vydání, <https://www.brookings.edu/articles/mogherini-is-the-wrong-choice-for-europe/>.

²³ FILIPEC, Ondřej. *Europeizace: Rámec pro analýzu*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense. ISBN: 978-80-88266-42-6. str. 24.

Hlavním sledovaným faktorem bude přijímání ruských narativů a využívání principu permanentní mobilizace. Ten vede k permanentnímu využívání rétoriky „oni“ proti „nám“, což se pokusím zasadit do rámce vztahu mezi válkou na Ukrajině a domácí politickou situací. Významově se budu zabývat tím, jak RPPS pracují s pocitem ohrožení pro svojí vlastní politickou agendu.

Na základě uvedených pěti faktorů se pokusím zhodnotit politické působení RPPS ve vztahu k válce na Ukrajině. Výsledný obraz se tedy bude skládat z těchto faktorů:

- 1) Vymezení se proti politické agendě současného politického establishmentu.
- 2) Vertikální vymezení se proti mezinárodním organizacím, především proti EU a NATO.
- 3) Horizontální vymezení se proti válečným uprchlíkům z Ukrajiny.
- 4) Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny.
- 5) Přijímání ruských narativů ve vztahu k válce na Ukrajině, živení principů permanentní mobilizace a jejich využití pro vlastní politickou agendu.

Cílem zkonstruování těchto pěti, navzájem se doplňujících oblastí, je snaha pokrýt v co nejširším rozsahu reakci RPPS na válku na Ukrajině. Všech pět dimenzí výzkumu je variací na způsob konstruování dichotomií mezi „jimi“ a „námi“. Tato konstrukce je ve svém počátku inspirována prací Rogerse Brubakera „*Evropské populistické hnutí v komparativní perspektivě*“, která využívá horizontální a vertikální dimenze populistického myšlení k další analýze.²⁴ Výše uvedené dimenze výzkumu obsahují horizontální i vertikální vymezení se RPPS a to jak v národním, tak i v evropském měřítku. Tato kombinace by měla přinést komplexní pohled na politickou rétoriku RPPS v západní Evropě ve vztahu k válečnému konfliktu na Ukrajině.

3.2. Úskalí výzkumu

Komparace uvedených RPPS sebou také nese své specifická úskalí v analytické rovině, které je nutné brát na zřetel při celkovém zhodnocení výzkumu. Tyto úskalí lze

²⁴ BRUBAKER, Rogers, „Between nationalism and civilizationism: the European populist moment in comparative perspective.“, *Ethnic and Racial Studies*, č. 40 (2017): 1191–1226.

definovat ve třech rovinách a je třeba na ně upozornit.

Prvním úskalím je rozdílné časové období, v nichž se parlamentní volby odehrály. Dynamika válečného konfliktu a jeho vývoje ovlivňuje dění na mezinárodní úrovni. Tato dynamika ovlivňuje domácí politickou realitu a jednotliví aktéři jsou nuceni reaktivně reagovat na aktuální situaci. Toto úskalí se tedy týká především faktu, že parlamentní volby se ve sledovaných zemích odehrály v odlišných časových úsecích. Například v červnu 2022, kdy probíhaly parlamentní volby ve Francii byl sever Ukrajiny stále pod tlakem ruské armády a probíhaly zde pozemní vojenské operace. Po neúspěchu strategie rychlého obsazení Kyjeva se ruská armáda v říjnu 2022 stáhla z okolí Kyjeva a také ze severní fronty a pokračovala nadále v pozemních operacích na jihovýchodě Ukrajiny, postupu směrem od Černého moře a ze separatistických oblastí a současnému plošnému bombardování cílů napříč Ukrajinou.²⁵ Zvýšené obavy světové veřejnosti vyvolal posun jižní válečné fronty k jaderné elektrárně Záporoží, kdy boje v okolí největší jaderné elektrárny v Evropě vyvolaly mezinárodní obavy z jaderné katastrofy v srpnu 2022.²⁶ V červnu 2023 ožila tato obava v souvislosti se zničením přehrady Nová Kachovka na Dněpru. Tato obava plynula na mezinárodní úrovni především z pochybností o dostupnosti vody pro chlazení reaktoru jaderné elektrárny.²⁷ Válečný vývoj má nepochybně dopady na veřejné mínění a na představu voličů o vývoji konfliktu, a tedy i o požadované reakci svých politických zástupců.

Druhým úskalím této komparace je rozdílná pozice sledovaných RPPS na politické mapě jednotlivých zemí. Zatímco *Národní sdružení* je v období závěru prvního čtvrtiny 21. století silící politická strana s reálnými ambicemi stát se dominantním aktérem ve francouzské politice, Salviniho *Liga* naopak ztrácí své pozice v italské domácí politice a *Vox* se pohybuje v pozici okrajovější parlamentní strany, i když s potenciálem rozhodujícího koaličního partnera. Tyto rozdíly nepochybně ovlivňují politickou rétoriku jednotlivých subjektů.

Třetím úskalím komparace těchto podobných subjektů je rozdílný politický systém ve zkoumaných zemích. Ten hraje roli především v případě francouzského poloprezidentského politického systému. Nejvýznamnějšími volbami jsou ve Francii volby prezidentské, které

²⁵ Visual Journalism Team BBC, „Ukraine in maps: Tracking the war with Russia“, *BBC.CO.UK*, 17. květen 2024, <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682>.

²⁶ Center for Preventative Action, „War in Ukraine“ (Council on Foreign Relations), <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>.

²⁷ *ibid.*

předcházely v roce 2022 volbám do *Národního shromáždění*. Ačkoliv Le Penová prezidentské volby nevyhrála, její výsledek a druhé místo lze považovat nepochybně za obrovský úspěch. Díky prezidentské volební kampani měla Le Penová možnost efektivně oslovit volební elektorát a prezentovat své postoje. Při mém výzkumu nelze jednoznačně oddělit prezentované postoje Le Penové v prezidentské kampani a postoje *Národního sdružení* v parlamentní kampani. Takovou možnost, tedy oslovit masivně voliče RPPS a to i v jiné, než parlamentní kampani, žádná jiná strana tohoto ražení neměla. Ačkoliv se všechny RPPS prezentují jako anti-systémové a zpochybňující aktuální status quo, lze mezi nimi najít rozdíly, související s ukotvením jednotlivých aktérů v politickém systému jednotlivých zemí.

Zásadním úskalím mého zkoumání se tedy jeví rozdílné pozice uvedených stran v domácí politické aréně. Komparativní analýza Amira Abediho, zaměřená na politické strany, vystupující proti politickému establishmentu,²⁸ definuje tři kritéria, která politika těchto stran obsahuje.

- 1) Strany, které zpochybňují status quo z hlediska hlavních politických problémů a problémů politického systému.
- 2) Strany, které sami sebe vnímají jako vyzyvatele stran, tvořících politický establishment.
- 3) Strany, které tvrdí, že mezi politickým establishmentem a lidem zeje propast. Tento postoj evokuje, že všechny etablované strany, až ve vládě nebo v opozici, jsou z podstaty stejné.²⁹

Z tohoto pohledu se každá strana, která překročí protestní rámec a získá významnější voličskou podporu, musí vyrovnat s novou pozicí. V případě úspěchu se sama stává součástí establishmentu, proti kterému se vyhraňuje. Přestoupení do hlavního proudu, mainstreamizace populistických stran, sebou nese nové výzvy. V případě RPPS obvykle změkčení rétoriky, tak aby byl strana přístupnější širšímu voličskému okruhu.

4. Zkoumané RPPS

4.1. Národní sdružení (Francie)

4.1.1. Kontext

²⁸ ABEDI, Amir, *Anti-political-establishment parties: a comparative analysis* (London: Routledge, 2004).

²⁹ *ibid*, str.12.

Národní Sdružení (NS) je významnou evropskou RPPS stranou. Navazuje na činnost nacionalistické strany *Front National* (Národní fronta), která byla založena v červnu 1972 politikem Jean-Marie Le Penem.³⁰ Poté co Jean-Marie Le Pen předal vedení strany v roce 2011 své dceři Marine Le Penové, strana prošla úspěšným procesem modernizace a stala se jedním z významných politických aktérů na celostátní francouzské politické scéně. Daniel Stockemer ve své práci z roku 2017 uvádí tři významné faktory, které doprovázely přeměnu z marginální politické strany. Pod vedením Marie Le Penové se nejprve strana zbavila nálepky extremistické strany a stala se akceptovatelnou pro širší veřejnost. Strana posléze pod novým vedením znásobila počet členů a stala se třetí nejpočetnější stranou ve Francii. Zatřetí strana výrazně navýšila volební výsledky ve všech typech voleb, kterých se zúčastnila.³¹

Investigativní web Mediapart v květnu 2017 zveřejnil, že Národní Sdružení získalo půjčku 9 miliónu eur v roce 2014 od ruské banky, a to výměnou za proruské postoje v rusko-ukrajinském konfliktu. Le Penová tuto půjčku obhajovala tím, že žádná banka ve Francii nechtěla NS půjčit na kampaň, až byla strana nucena požádat o tuto půjčku v zahraničí.³² Po zahájení ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 Le Penová tento vojenský akt jednoznačně odsoudila: „*Žádný důvod nemůže ospravedlnit zahájení vojenské operace proti Ukrajině ze strany Ruska, která narušuje rovnováhu míru v Evropě.*“³³

Strana Národní shromáždění, a především sama Le Penová si ale na veřejnosti dále nesou nálepku proruské strany a političky. Obvinění Le Penové z proruských postojů vycházejí z kontroverzních výroků, které předsedkyně NS pronesla v minulosti v rozhovorech s médii. Například v roce 2017 odpověděla v BFMTV na otázku, zda považuje anexi Krymu Ruskem v roce 2014 za nelegální: „*Absolutně nevěřím, že došlo k nezákonné anexi: proběhlo referendum, obyvatelé Krymu se chtěli připojit k Rusku.*“³⁴ Tento postoj samozřejmě

³⁰ STOCKEMER, Daniel, *The Front National in France: Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen* (Springer International Publishing, 2017) ISBN: 978-3-319-49639-9, str.10.

³¹ *ibid*, str. 1–2.

³² HOUEIX, Romain, „Neuf millions d’euros : le prix du FN pour soutenir la diplomatie russe en Ukraine“, *France24*, b.r., <https://www.france24.com/fr/20170502-neuf-millions-euros-prix-fn-soutenir-diplomatie-poutine-ukraine-mediapart-schaffhauser-russ>.

³³ LE PEN, Marine, „Guerre en Ukraine, Marine Le Pen en appelle à l’arrêt des opérations militaires“ (Rassemblement National, 24. únor 2022), <https://rassemblementnational.fr/communiqués/guerre-en-ukraine-marine-le-pen-en-appelle-a-larret-des-operations-militaires>.

³⁴ Bfmtv, „L’Annexion De La Crimée Par La Russie N’est ‚Pas Illégale‘ Pour Marine Le Pen“, https://www.bfmtv.com/politique/l-annexion-de-la-crimée-par-la-russie-n-est-pas-illegale-pour-marine-le-pen_AN-201701030028.html.

nekoreluje s oficiální francouzskou zahraniční politikou a koliduje s faktem, že Francie je jedním z hlavních podporovatelů a spojenců Ukrajiny v jejím boji proti ruské agresi. A to jak v diplomatické, tak i v materiální rovině.

4.1.2. Předvolební období

V roce 2022 proběhly ve Francii dvoje volby na nejvyšší úrovni. Nejprve v dubnu volby prezidentské, v nichž Le Penová postoupila do druhého kola, v němž byla poražena stávajícím prezidentem Macronem. Posléze 12. a 19. června následovaly volby parlamentní,³⁵ v nich vystupovala jako hlavní představitelka Národního sdružení. Parlamentní volby se odehrály ve stínu voleb prezidentských, ve kterých Le Penová dostala prostor prezentovat své postoje, které posléze přecházely do parlamentních voleb a to jako oficiální postoje NS. Oficiální volební program Le Penové „22 opatření pro rok 2022“, který byl použit pro účely prezidentské i parlamentní kampaně, neobsahuje žádnou zmínku o konfliktu na Ukrajině, a to ani v zahraničně-politické souvislosti a ani v souvislosti s válečnými uprchlíky nebo s energetickou krizí.³⁶ Před prezidentskými volbami ale Le Penová čelila kritice, že v předvolebních propagačních materiálech byla vyfocena s ruským prezidentem, a to konkrétně v osmistránkové kampaňové brožurě. Tato část brožury měla zdůraznit mezinárodní postavení političky, když obsahovala fotky se světovými politickými vůdci.³⁷

V rámci prezidentské kampaně se Le Penová vyjádřila především proti vysílání francouzských vojáků na Ukrajinu a vyjadřovala přesvědčení, že musí být nalezeno diplomatické řešení konfliktu prostřednictvím OSN. Kritizovala materiální podporu a dodávání zbraní na Ukrajinu.³⁸ Vyjádřila se zároveň i proti přijetí Ukrajiny do NATO, což politička považuje za situaci, která vytváří znepokojení ze strany Ruska. Současně vyjádřila

³⁵ Organization for Security and Co-operation in Europe, „France, Parliamentary Elections, 12 and 19 June 2022: Final Report“ (Organization for Security and Co-operation in Europe, 19. prosinec 2022), 1, <https://www.osce.org/odihr/elections/france/535107>.

³⁶ Projet Pour La France De Marine Le Pen, „M La France: 22 Mesures Pour 2022“, 2022, <https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>.

³⁷ WILLISHER, Kim, „French far-right leader Marine Le Pen forced to defend Putin links“, *The Guardian*, 2. března 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/02/french-far-right-leader-marine-le-pen-forced-to-defend-putin-links>.

³⁸ Associated Press News, „France’s Le Pen warns against sending weapons to Ukraine“, *Associated Press*, 13. duben 2022, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-business-marine-le-pen-macron-moscow-d79b5ddd4fe93ebef39da900d99b22da>.

obavu z ekonomických sankcí a jejich dopadu na kupní sílu Francouzů.³⁹ ODIHR report o průběhu parlamentních voleb konstatuje, že ekonomická nejistota, způsobená invazí Ruské federace na Ukrajinu sehrála roli v diskurzu kampaně, ale samotný konflikt a vymezení se k němu nebyl širěji používán jako téma v kampani.⁴⁰ V dalších předvolebních dokumentech se Le Penová vyjadřuje pro stažení Francie z integrovaného velení NATO, prosazuje ukončení spolupráce s Německem v oblasti zbrojení a vyjadřuje se pro posílení spolupráce se Spojeným královstvím.⁴¹ Dokument NS navrhuje navýšení národního obranného rozpočtu ve výši zhruba 55 miliard eur do roku 2027.⁴²

V předvolebním týdnu Le Penová v rozhovoru s televizí FranceInfo vyjádřila podporu prezidentovi Macronovi. Ten pronesl výzvu k Západu, aby se vyhnul ponižování Ruska a Vladimíra Putina, ve snaze vyjednat s Moskvou diplomatické východisko z války.

*„Francouzský prezident má pravdu, když se snaží najít prostředky k zastavení této války prostřednictvím diskuse, tak aby Ukrajina znovu získala svou suverenitu a ruské jednotky opustily Ukrajinu.“*⁴³ Například Tara Varma, šéfka think-tanku Evropské rady pro zahraniční vztahy v Paříži upozorňovala, že tento postoj Le Penová zastává proto, aby předešla kritice ze svých konexí ke Kremlu a proto se pochvalně vyjádřila k Macronově postoji natažené ruky.⁴⁴ Macron ale v předvolební debatě tuto kartu využil a obvinil Le Penovou z afinity k Ruské federaci, když pronesl: *"Když mluvíte s Ruskem, nemluvíte s žádným zahraničním vůdcem, mluvíte se svým bankéřem."*⁴⁵ Le Penová podpořila Macronovu snahu o nalezení diplomatického řešení konfliktu, ale zároveň ve stejném rozhovoru kritizovala francouzského prezidenta za embargo francouzské vlády na dovoz ruské ropy a plynu. Jako argument proti

³⁹ Info France 2, „Info France 2, rozhovor s Le Pen z 24.2.2022“ (Info France 2, 24. únor 2022), <https://twitter.com/infofrance2/status/1496941685758177283>.

⁴⁰ Office for Democratic Institutions and Human Rights, „FRANCE: PARLIAMENTARY ELECTIONS 12 and 19 June 2022. ODIHR Election Assessment Mission Final Report“ (Office for Democratic Institutions and Human Rights, 19. prosinec 2022), 9, https://www.osce.org/files/f/documents/2/d/535107_0.pdf.

⁴¹ Projet Pour La France De Marine Le Pen, „M La France: Mon Projet Présidentiel“, 2022, str. 6, <https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>.

⁴² *ibid*, str. 7.

⁴³ France24, „‘Macron is right’ to want to avoid humiliating Russia, Le Pen and Mélenchon say“, 9. červen 2022, <https://www.france24.com/en/europe/20220609-macron-is-right-to-want-to-avoid-humiliating-russia-le-pen-and-m%C3%A9lenchon-say>.

⁴⁴ BARRY, Eloise, „What a Marine Le Pen Victory in France’s Elections Could Mean for the War in Ukraine“, 14. duben 2022, <https://time.com/6166437/marine-le-pen-french-elections-ukraine-russia/>.

⁴⁵ CAULCOTT, Clea; Giorgio Leali a Louise Guillot, „Macron accuses Le Pen of being on Putin’s payroll“, *Politico*, 21. duben 2022, <https://www.politico.eu/article/macron-le-pen-putin-french-election-second-round-debate/>.

embargu na ruský dovoz uváděla, že tato sankce je škodlivá pro Francouze, neboť povede k růstu cen energií.⁴⁶ Macronova vláda poslala v období před prezidentskými a parlamentními volbami na Ukrajinu zbraně v hodnotě 100 miliónů eur a Francie tak setrvala v čele vojenské podpory, poskytované Ukrajině od roku 2014, kdy proběhla anexe Krymu.⁴⁷ 13. dubna 2022 Le Penová na přímý dotaz ohledně vojenské podpory Ukrajině odpověděla, že by v případě zvolení pokračovala v obranné a zpravodajské podpoře Ukrajině, ale vyjádřila zdrženlivost k přímým dodávkám zbraní. Ty spojila s obavou z eskalace válečného konfliktu, který by mohl přivést řadu zemí do válečného stavu.⁴⁸ Prezidentská kampaň Le Penové využívala frustrace francouzských voličů z rostoucí inflace a mluvila o změkčení západních sankcí proti Rusku, jako hlavnímu dodavateli plynu pro Francii a Evropu. V důsledku tohoto přístupu média spekulovala, zda by případné vítězství Le Penové mohlo narušit nebo omezit další sankce EU proti Rusku.⁴⁹ Tyto obavy byly podpořeny prohlášeními Le Penové, která v předvolebních prezidentských vystoupeních prohlásila, že NATO by mělo usilovat o strategické sblížení s Ruskem a to ihned po ukončení války na Ukrajině. Le Penová argumentovala tím, že je v zájmu Francie, Evropy a i Spojených států, aby předešly a zabránily vytváření silnější vazby a spojeneckých pout mezi Ruskou federací a Čínou.⁵⁰ Politická se i nadále snažila zabránit tomu, aby byla spojována s Vladimírem Putinem a aby během předvolební kampaně bylo zabráněno nepříjemným reminiscencím k jejím dřívějším pozitivním vyjádřením na adresu Kremlu. Jako příklad můžeme uvést tiskovou konferenci 13.4.2022 v Paříži, která se zabývala zahraniční politikou Le Penové. V jejím průběhu aktivistka rozvinula plakát, na němž si Le Penová potřásá rukou s Vladimírem Putinem. Aktivistka byla okamžitě zpacifikována ochrankou a vyvedena ze sálu, tak aby tato nepříjemnost co nejméně ovlivnila tiskovou konferenci a její průběh.⁵¹

V rozhovoru pro pořad „Ma France“ na rádiu France Bleu se Le Penová vyjádřila 18.

⁴⁶ France24, „‘Macron is right’ to want to avoid humiliating Russia, Le Pen and Mélenchon say“.

⁴⁷ Associated Press News, „How France’s Presidential Election Could Impact Ukraine War“, *Associated Press*, 14. duben 2022, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-macron-marine-le-pen-france-europe-478e0b797de1ae8aef21ffa39d5c90af#>.

⁴⁸ Associated Press News, „France’s Le Pen warns against sending weapons to Ukraine“.

⁴⁹ Associated Press News, „How France’s Presidential Election Could Impact Ukraine War“.

⁵⁰ Associated Press News, „France’s Le Pen warns against sending weapons to Ukraine“.

⁵¹ Bfmtv, „Une militante brandissant une photo de Marine Le Pen et de Vladimir Poutine trainée au sol lors de la conférence de presse“, *Bfmtv.com*, 13. duben 2022, https://www.bfmtv.com/international/une-militante-brandissant-une-photo-de-marine-le-pen-et-de-vladimir-poutine-exfiltee-de-la-conference-de-presse_VN-202204130427.html.

dubna 2022 k válce na Ukrajině. V rozhovoru vyjádřila přesvědčení, že hájí suverenitu národů, tedy i územní celistvost Ukrajiny, ale současně odmítala, že anexe Krymu v roce 2014 byla nelegální. To navzdory faktu, že je považována za nezákonnou Mezinárodním trestním soudem. K otázce Krymu se vyjádřila následovně: „*Proběhlo referendum, můžeme ho napadat, můžeme s ním nesouhlasit, ale nikdy nedošlo k vojenské invazi na Krym.*“⁵² Dále v tomto rozhovoru Le Penová zdůrazňovala, že ihned po zahájení invaze odsoudila ruskou agresi a opětovně pracovala s tezí, že je třeba s Ruskem ihned po ukončení války vyjednávat. A to z důvodů, aby nedošlo ke spojení Ruska, největšího světového exportéra surovin a Číny, největší továrny na světě. Dle jejího prohlášení by tato fúze způsobila největší nebezpečí pro Evropu ve 21. století.⁵³ Le Penová se ve veřejných prohlášeních od Putina distancovala opakovaně a po nálezů těl v Buči dokonce v souvislosti s Ruskem mluvila o válečných zločinech.⁵⁴ V postoji k ukrajinským uprchlíkům projevila solidaritu a rozhodla se přivítat ukrajinské uprchlíky v zemi, což jí odlišilo od krajně pravicového kandidáta Erica Zemmoura, který se rozhodl neslevit ze svého striktně protiimigračního postoje, do něhož zařadil i válečné uprchlíky z Ukrajiny.⁵⁵

4.1.3. Povolební období

Národní sdružení získalo v parlamentních volbách celkem 4 248 537 hlasů, což činí poměrově 18,68 % a znamená to zisk 89 křesel z celkových 577 do Národního shromáždění páté francouzské republiky.⁵⁶ Oproti volbám v roce 2017, kde strana kandidovala ještě pod názvem *Národní fronta* a získala 8 křesel, se jednalo o masivní volební úspěch. Národní

⁵² LASPIÉRE, Victor Tribot, „Présidentielle : ce qu'il faut retenir de l'interview de Marine Le Pen“, *France Bleu*, 18. duben 2022, <https://www.francebleu.fr/infos/politique/video-marine-le-pen-est-l-invitee-exceptionnelle-de-l-emission-ma-france-1650276365>.

⁵³ AARUP, Sarah Anne, „Le Pen vows to keep Russia close to prevent an alliance with China“, *Politico*, 18. duben 2022, <https://www.politico.eu/article/le-pen-vows-to-keep-russia-close-to-prevent-an-alliance-with-china/>.

⁵⁴ ALSAAFIN, Linah, „Ukraine war serves as backdrop to France's presidential elections“, *Al Jazeera*, 8. duben 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/8/what-impact-has-the-ukraine-war-had-on-the-french-elections>.

⁵⁵ ALSAAFIN, Linah.

⁵⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe, „Spain, Early Parliamentary Elections, 23 July 2023: Final Report“ (Organization for Security and Co-operation in Europe, 23. únor 2024), 14, <https://www.osce.org/odihr/elections/spain/563361>.

sdužení se svým výsledkem stalo třetí nejsilnější politickou stranou ve Francii.⁵⁷

Na tiskové konferenci 3. srpna Le Penová vyzvala EU aby ukončila sankce proti Rusku, s tím, že ekonomické důsledky těchto sankcí dopadají na Evropu. Argumentovala, že sankce nepoškozují ruskou ekonomiku, neslouží žádnému účelu a měly by být zrušeny.⁵⁸ Tato prohlášení Le Penová pronesla v době, kdy Národní shromáždění jednalo o balíček dalších opatření na podporu Ukrajiny ve výši 20 miliard eur.⁵⁹ V tomto ohledu využila Le Penová v povolebním období odlišnou rétoriku než v období předvolebním. Před volbami vyjadřovala obavy z dopadů sankcí na francouzskou ekonomiku a po volbách se jasně vyjádřila pro jejich zrušení. Nadále se Le Penová vyjadřovala i proti materiální a vojenské podpoře Ukrajiny, tuto kritiku spojila i s pokračující kritikou EU a NATO.⁶⁰

4.2. Liga severu (Itálie)

4.2.1. Kontext

Liga v Itálii byla založena v roce 1991, původně jako regionalistická strana pod názvem *Liga Severu*, hájící zájmy italského severu proti centrálním politickým institucím. Po zvolení Mattea Salviniho předsedou strany, se v roce 2013 se do popředí dostaly témata odporu proti migraci a euroskepticismu. V návaznosti Salvini navázal kontakty se stranami populistické pravice napříč Evropou, například s francouzským Národním sdužením.⁶¹

V roce 2017 Liga podepsala dohodu o spolupráci se stranou Jednotné Rusko, ovládanou Putinem.⁶² Jejím cílem mělo být rozvíjení obchodních vztahů a spolupráce v rámci

⁵⁷ Organization for Security and Co-operation in Europe, „France, Parliamentary Elections, 12 and 19 June 2022: Final Report“, 22.

⁵⁸ ROSMAN, Rebecca, „End useless sanctions against Russia, Marine Le Pen tells EU“, *Telegraph.co.uk*, 3. srpen 2022, <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/08/03/end-useless-sanctions-against-russia-marine-le-pen-tells-brussels/>.

⁵⁹ *ibid.*

⁶⁰ BISSERBE, Noemie, „Marine Le Pen Wants France to Chart Its Own Course Between U.S. and Russia“, *The Wall Street Journal*, 14. říjen 2022, <https://www.wsj.com/articles/marine-le-pen-wants-france-to-chart-its-own-course-between-u-s-and-russia-11665753470>.

⁶¹ IVALDI, Gilles; Emilia ZANKINA, *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-Wing Populism in Europe*, str. 188.

⁶² SALVINI, Mateo, „Twitter Mateo Salvini“, 6. březen 2017, <https://twitter.com/matteosalvinimi/status/838722062655045632>.

Rady Evropy a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.⁶³ V dubnu 2018, po volbách, v nichž Liga získala 124 mandátů, Salvini deklaroval, že pokud by se podílel na vládě, hodlá ihned zrušit ekonomické sankce, uvalené na Rusko.⁶⁴ Tento postoj zopakoval i ve spojitosti s EU, kdy deklaroval, že by se italská vláda neměla bát využít své pravomoci veta, aby dotlačila blok ke zrušení sankcí proti Ruku.⁶⁵

V roce 2019 vyšetřování investigativních zpravodajských serverů *Buzzfeed News*, *Bellingcat* a *The Insider* přineslo informace o schůzce, na níž zástupci strany Liga v hotelu Metropol v Moskvě jednali s ruskými partnery o možnosti tajného financování strany.⁶⁶ Toto financování mělo být dle zjištěné novinářů realizováno prostřednictvím série podvodných transakcí s ropou. Na italské straně se schůzky účastnil Gianluca Savoini, blízký spolupracovník Salviniho a na ruské straně Andrej Charčenko, identifikovaný jako zpravodajský agent FSB.⁶⁷ Přepis tohoto jednání byl zveřejněn serverem *Buzzfeed News*⁶⁸ a odhadovaný zisk 58 milionů eur měl pocházet z obchodu s pohonnými hmotami mezi Ruskem a Itálií.⁶⁹

Předseda italské vlády, v období února 2021 až října 2022, Mario Draghi zaujal k agresi jednoznačný postoj. Itálie se v zahraniční politice přizpůsobila euroatlantickým a proukrajinským pozicím, přijala mezi 24. a 28. únorem všechny balíčky ekonomických sankcí proti Rusku.⁷⁰ Potřeba diverzifikace zdrojů plynu vedla k poklesu závislosti Itálie na Rusku ze 40 % před začátkem invaze na 25 % do června 2022 ale otázka vojenské pomoci Ukrajině

⁶³ DESIDERIO, Andrew, „Putin’s Party Signs Cooperation Deal with Italy’s Far-Right Lega Nord“, b.r., <https://www.thedailybeast.com/cheats/2017/03/06/putin-s-party-signs-cooperation-deal-with-italy-s-far-right-lega-nord>.

⁶⁴ Il Fatto Quotidiano, „Salvini: “Dal governo toglierò le sanzioni alla Russia. Danno a nostra economia”“, *Il Fatto Quotidiano*, 2. duben 2018, <https://www.ilfattoquotidiano.it/2018/04/02/salvini-dal-governo-togliero-le-sanzioni-alla-russia-danno-a-nostra-economia/4266011/>.

⁶⁵ GALINDO, Gabriela, „Salvini: Italy ‘not afraid’ to use EU veto to lift Russian sanctions“, *Politico*, 16. červen 2018, <https://www.politico.eu/article/matteo-salvini-italy-not-afraid-to-use-eu-veto-to-lift-russian-sanctions-crimea-vladimir-putin/>.

⁶⁶ Bellingcat, „Commuting To Moscow: Lega Nord’s Pilgrimage To Russia“, b.r., <https://www.bellingcat.com/news/2019/08/08/commuting-to-moscow-lega-nords-pilgrimage-to-russia/>.

⁶⁷ WEISS, Michael; Christo GROZEV; Roman DOBROKHOTOV, „How the FSB tried to buy an Italian political party“, 6. únor 2024, <https://theins.ru/en/politics/268921>.

⁶⁸ NARDELLI, Alberto, „Revealed: The Explosive Secret Recording That Shows How Russia Tried To Funnel Millions To The “European Trump”“, 10. červen 2019, <https://www.buzzfeednews.com/article/albertonardelli/salvini-russia-oil-deal-secret-recording>.

⁶⁹ JONES, Tobias, „How Matteo Salvini became Putin’s man in Europe“, *Prospect Magazine*, b.r., <https://www.prospectmagazine.co.uk/world/39149/how-matteo-salvini-became-putins-man-in-europe>.

⁷⁰ BRIGHI, Elisabetta, a Serena GIUSTI, „Italian Diplomacy and the Ukrainian Crisis: The Challenges (and Cost) of Continuity“, *Contemporary Italian Politics*, 2023, 191.

přispěla ke krizové situaci na domácí politické scéně a posléze k předčasným volbám.⁷¹

Významným a viditelným momentem v Draghiho podpoře Ukrajiny byl 16. červen 2022. Ten den Draghi navštívil Kyjev, spolu s německým kancléřem Scholzem a francouzským prezidentem Macronem, kde podpořil kandidaturu Ukrajiny na vstup do EU.⁷² Draghiho postoj odpovídal aktuálním průzkumům veřejného mínění, ve kterém většina Italů odsoudila ruskou agresi, nicméně silnou popularitu získal v Itálii i názor, že za válku je odpovědná Ukrajina a USA.⁷³

V politickém prostředí Itálie jsou konkurenční pravicovou stranou Ligy především *Bratři Itálie (Fratelli d'Italia)*. Tato strana zaujala k ruské agresi výrazně kritický postoj, čímž se v předvolebním boji odlišila od svého rivala. Především podpora navýšení vojenských výdajů, podpora domácího obranného průmyslu, přezbrojení Itálie a podpora dodávek útočných zbraní Ukrajině byly témata, v nichž strana Bratři Itálie projevila svou podporu napadené straně a obranným závazkům Itálie k NATO.⁷⁴ Stoupající rozpory ve vládní koalici, které byla Liga součástí, vedly postupně k narůstající tenzi, kdy strany Hnutí pěti hvězd a Liga začaly bojkotovat hlasování o vojenské a hospodářské podpoře Ukrajiny,⁷⁵ což postupně vedlo k pádu Draghiho vlády.

4.2.2. Předvolební období

Volby do Poslanecké sněmovny v Itálii se uskutečnily 25. září 2022.⁷⁶ Volební program Ligy pracuje s ruskou invazí na Ukrajinu v několika rovinách. Mluví o potřebě větší soběstačnosti v oblasti produkce potravin, nezávislé na vnějších vlivech, jako například krize,

⁷¹ BRIGHI, Elisabetta, a Serena GIUSTI, 192.

⁷² LEWIS, Simon, „Italy wants to see Ukraine as part of EU, Draghi says in Kyiv“, *Reuters*, 16. červen 2022.

⁷³ CORATELLA, Teresa, „Draghi race: Italian voters and Russia's war on Ukraine“ (European Council On Foreign Relations, 24. červen 2022), <https://ecfr.eu/article/draghi-race-italian-voters-and-russias-war-on-ukraine/>.

⁷⁴ BRIGHI, Elisabetta, a Serena GIUSTI, „Italian Diplomacy and the Ukrainian Crisis: The Challenges (and Cost) of Continuity“, 193–94.

⁷⁵ DI FEO, Gianluca, „Ucraina, il ministro Guerini: “L'Italia farà la sua parte. Deterrenza sostenendo il dialogo”“, *La Repubblica*, 25. leden 2022, https://www.repubblica.it/esteri/2022/01/25/news/ucraina_il_ministro_guerini_l_italia_fara_la_sua_parte_de_terrenza_sostenendo_il_dialogo_-335253431/.

⁷⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe, „Italy, Early Parliamentary Elections, 25 September 2022: Final Report“ (Organization for Security and Co-operation in Europe, 13. leden 2023), 1, https://www.osce.org/files/f/documents/c/2/535974_1.pdf.

způsobená ruskou invazí.⁷⁷ Lega se v programu hlásí k ukotvení Itálie ve strukturách NATO, k ekonomickým závazkům plynoucím z členství v NATO a k realizování politiky odstrašení. Soustředí se ale především na národní zájmy a na oblast středomoří.⁷⁸ V oblasti energetiky volební program deklaruje potřebu snížení energetické závislosti země a požaduje nutnost ukončit závislost na ruských fosilních palivech. Program obsahuje jasný požadavek na diverzifikaci v oblasti zásobení plynem, odstřížení Itálie od dodávek ruského plynu a zaručení bezpečnosti energetického systému.⁷⁹ V další části programu se mluví výslovně o skončení závislosti Evropy na ruských fosilních palivech a o potřebě řešení, dlouhodobě opomíjených, otázek energetické bezpečnosti.⁸⁰ Liga uvádí, že za posledních 20 let došlo ke zvýšení závislosti na ruském plynu z 20% na 40%.⁸¹ V návaznosti na tyto informace Liga deklaruje vůli pokračovat v politice Draghiho kabinetu za účelem diverzifikace zdrojů dodávek plynu, požaduje posílení stávajících dodávek ze zemí Alžírsko, Tunisko, Ázerbájdžán a Kataru a domluvení nových dodávek LNG z Angoly, Konga, Nigérie a Mosambiku.⁸² V oblasti zahraniční politiky Liga ve svém programu deklaruje, že chce aby Itálie působila jako vyjednaváč a moderátor konfliktů, aktivně pracovala na dosažení mírové dohody a trvalého příměří, které by vzniklo z přijatelného kompromisu mezi Ukrajinou a Ruskem. To vše za podmínek svolání velké mírové konference, která by měla definovat zájmy a pravidla mírového soužití.⁸³ Program ale zmiňuje, že v souvislosti s ukrajinskou krizí by rozšíření NATO mělo za důsledek změnu rovnováhy, nezbytné pro zachování míru v Evropě.⁸⁴

Salvini navštívil v březnu 2022 polské městečko Przemysl, ležící nedaleko hranice s Ukrajinou. Tato návštěva měla ukázat Salviniho jako podporovatele válečných uprchlíků před italskými voliči. Zde byl ale Salvini místním starostou Wojciechem Bakunem konfrontován se svými předešlými postoji, když prezentoval tričko s Putinem, které na sobě

⁷⁷ Lega, „ELEZIONI POLITICHE 2022: PROGRAMMA DI GOVERNO“, 2022, 8, https://static.legaonline.it/files/Programma_Lega_2022.pdf.

⁷⁸ *ibid.*, 40–41.

⁷⁹ *ibid.*, 43.

⁸⁰ *ibid.*, 46.

⁸¹ *ibid.*, 52.

⁸² *ibid.*, 53.

⁸³ *ibid.*, 65.

⁸⁴ *ibid.*, 66.

měl Salvini několikrát v minulosti, z toho jednou v Evropském parlamentu.⁸⁵ Posléze byl Salvini vystaven dotazům reportérů a na otázku, zda odsuzuje prezidenta Putina, odpověděl, že odsuzuje válku a agresi, neodsoudil ale žádné konkrétní viníky a na přímý a konkrétní dotaz na Vladimíra Putina neodpověděl.^{86 87 88} Salvini se v Przemysli prezentoval jako zachránce dětí a rodin uprchlíků, které slíbil dopravit do Itálie.⁸⁹

Matteo Salvini se v srpnu 2022 vyjádřil k sankcím a vyzval EU aby přehodnotila sankce vůči Rusku a to kvůli obavám z klesající podpory pro Kyjev. Salvini se vyjádřil pro zhodnocení důsledků sankcí a vyjádřil pochybnosti, zda sankce nepoškozují více členské státy než Moskvu.⁹⁰ Salviniho výroky vyvolaly před volbami pochybnosti, zda pravicová koalice, která se dle odhadů měla stát vítězem voleb, bude v otázce sankcí držet stejnou linii jako předchozí vláda. Vůdčí postava Bratří Itálie Giorgia Meloniová se vyjadřovala ve stejném období jako pevná zastánkyně tvrdého kurzu pro ruské agresi a jako zastánkyně NATO. Kromě toho, že Salviniho vyjádření vyvolala vlnu kritiky, současně také ukázala převládající nejednotnost mezi stranami v předpokládané pravicové koalici, která měla dle průzkumů největší šanci na vítězství.⁹¹ Novináři, zabývající se mezinárodními vztahy upozorňovali na rozkol mezi stranami v potenciální pravicové koalici, a to především v rámci budoucího vztahu mezi Itálií a EU, potažmo NATO. Všechny tři strany v koalici, Bratři Itálie, Liga i Forza Italia, ale ve skutečnosti hlasovali kladně pro členství Finska a Švédska v NATO a jejich kritika se týkala především obav z pokračující kritiky sankcí proti Rusku.⁹²

⁸⁵ ROBERTS, Hannah, „Italy’s Matteo Salvini recasts himself as champion of Ukraine’s refugees“, *Politico*, 11. březen 2022, <https://www.politico.eu/article/italys-matteo-salvini-recasts-himself-as-champion-of-ukraines-refugees/>.

⁸⁶ BONANATA, Antonio, „Salvini contestato in Polonia, il sindaco di Przemysl gli mostra una maglietta con il volto di Putin“, *Rai News*, 8. březen 2022, <https://www.rainews.it/articoli/2022/03/salvini-contestato-in-polonia-il-sindaco-di-przemysl-gli-mostra-una-maglietta-con-il-volto-di-putin-a216326c-5aab-4362-844a-d1dcbf99fb9e.html>.

⁸⁷ AMANTE, Angelo, „Italy’s Salvini challenged over Putin praise in Polish visit“, *Reuters*, 9. březen 2022, <https://www.reuters.com/world/europe/changing-tune-italys-salvini-pledges-help-refugees-ukraine-2022-03-08/>.

⁸⁹ ROBERTS, Hannah, „Italy’s Matteo Salvini recasts himself as champion of Ukraine’s refugees“.

⁹⁰ BARNES, Joe, „Italian firebrand Salvini calls on EU to rethink Russia sanctions“, *Telegraph.co.uk*, 24. srpen 2022, <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/08/24/cracks-emerge-eus-support-ukraine-firebrand-calls-russia-sanctions/>.

⁹¹ ROBERTS, Hannah, „Italy’s Salvini says West should rethink sanctions for Russia“, *Politico*, 4. září 2022, <https://www.politico.eu/article/italys-salvini-says-west-should-rethink-sanctions-for-russia/>.

⁹² DOHERTY, Kathleen, „Italy’s Snap Election Could Hand Putin the Win He Needs“, *Foreign Policy*, 10. srpen 2022, <https://foreignpolicy.com/2022/08/10/italy-election-russia-ukraine-nato-war-putin-salvini-meloni-berlusconi-populist-right/>.

V oblasti materiální podpory Ukrajině se Salvini opakovaně vyjádřil negativně k dodávání zbraní na Ukrajinu. Mediálně bylo toto téma v Itálii dominantní především v květnu 2022 kdy předseda vlády Draghi odcestoval na misi do Bílého domu, kde měl diskutovat s Joe Bidenem o válce na Ukrajině. Salvini se vyjadřoval proti materiální podpoře Ukrajině a dodávání dalších zbraní. Salvini ve veřejných vystoupeních deklaroval, že Rusko je agresorem a Ukrajina napadeným státem, materiální podporu Ukrajině ale prezentoval jako zradu na domácích daňových poplatnících: „*V den, kdy prezident Draghi odjíždí do Washingtonu, vzhledem k obtížné ekonomické situaci, vzhledem k míře nezaměstnanosti, vzhledem k rostoucí inflaci, vzhledem k nákladům na účty za elektřinu a plyn, vzhledem k nákladům na suroviny, vzhledem k drahému benzínu, drahému metanu, drahé naftě si již nemůžeme dovolit žádné další měsíce války.*“⁹³ Liga nadále pokračovala v nastolené politice, kdy permanentně mobilizovala své voliče primárně proti mezinárodním organizacím a současně brojila proti převládajícímu konsensu v materiální podpoře napadené Ukrajiny.

4.2.3. Povolební období

V konečném výsledku Liga získala 2 464 005 hlasů, což činí poměrově 8,8 % a znamená to zisk 65 křesel z celkových 400 do Poslanecké sněmovny.⁹⁴ Oproti volebním výsledkům z předcházejících parlamentních voleb v roce 2017 se jednoznačně jednalo o neúspěch. V předchozím volebním období Liga obsadila 124 křesel, jednalo se tedy o ztrátu 59 křesel a strana tímto výsledkem přišla o svou dominantní pozici ve Středopravé koalici.⁹⁵

Giorgia Melony, jako nová předsedkyně vlády za stranu Bratři Itálie, pokračuje ve vztahu k Rusku ve stejném kurzu, jako její předchůdce. Kladně se k podpoře Ukrajiny vyjadřovala i před výhrou v parlamentních volbách a po nastoupení do úřadu pokračuje ve stejném zahraničně politickém kurzu jako její předchůdce Mario Draghi.⁹⁶

⁹³ Corriere, „Ucraina, Salvini: «Invio di nuove armi? Io sono contrario, se ci fosse la richiesta riunirò la Lega»“, *Corriere*, 10. květen 2022, https://www.corriere.it/politica/22_maggio_10/ucraina-salviniinvio-nuove-armi-io-sono-contrario-se-ci-fosse-richiesta-riuniro-lega-a73b3510-d04b-11ec-ae98-deceb48b9302.shtml.

⁹⁴ Organization for Security and Co-operation in Europe, „Italy, Early Parliamentary Elections, 25 September 2022: Final Report“, 23.

⁹⁵ Organization for Security and Co-operation in Europe, 23.

⁹⁶ AMATO, Riccardo, „Guerra Ucraina, Meloni: ‚Giusto mandare le armi come supporto‘“, 10. březen 2022, <https://www.notizie.it/guerra-ucraina-meloni-giusto-mandare-le-armi-come-supporto/>.

Nestabilitě vládní koalice, vzniklé po volbách se věnují akademické práce, které se soustředí na její stabilitu. Autoři Bruno a Fazi ve své práci docházejí k závěru, že nesoulad a nejednoznačnost ve vládní koalici středopravicových stran k otázce odsouzení ruské agrese a podpory Ukrajiny, v sobě má silný potenciál tuto koalici narušit. Při nejednoznačném postoji a vyjádřeních představitelů Ligy nelze pozorovat shodu s postojem Melony, navazujícím kontinuálně na svého předchůdce Draghiho.⁹⁷ Salviniho volební neúspěch odsoudil Ligu na vedlejší kolej, když jí určil roli vládního koaličního partnera. V této souvislosti se v povolebním období Salvini více zásadně nevyjadřoval k tématům spojeným s konfliktem na Ukrajině.

4.3. Vox (Španělsko)

4.3.1. Kontext

Strana *Vox* byla založena v roce 2013 bývalými členy strany *Partido Popular* (PP – Lidová strana), kteří prosazovali sociálně konzervativnější, nábožensky orientovanou politickou vizi a tvrdší postoj proti separatistickým tendencím v regionech Baskicka a Katalánska.⁹⁸ Strana se postupně radikalizovala, až se posunula na pozice RPPS, se kterými navázala i vztahy a následně spolupráci na evropské úrovni. V lednu 2017 se účastnila setkání evropských RPPS v Německu, kde se její lídr Santiago Abascal setkal mimo jiné s Marine Le Pen, Frauke Petrym a Geertem Wildersem.⁹⁹ Do roku 2018 bylo Španělsko v politologické literatuře považováno za zemi, jíž se vyhýbá vzestup RPPS a tento výjimečný stav byl podroben akademickému zkoumání.¹⁰⁰ V prosinci toho roku ale Vox získal 12 ze 109 křesel v regionálním parlamentu v Andalusii a v listopadu 2019 získal Vox 52 křesel z celkových 350 v předčasných všeobecných volbách, čímž se stal třetí největší stranou

⁹⁷ BRUNO, Valerio Alfonso a Federica FAZIO, „Bruno, V.A., Fazio, F. (2024). Italian Governments and Political Parties Vis-a-Vis the War in Ukraine. In: Mihr, A., Pierobon, C. (eds) Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-44584-2_16”, b.r.

⁹⁸ TORRES, Diego, „Spain’s big Vox question”, b.r., <https://www.politico.eu/article/spain-far-right-big-vox-question/>.

⁹⁹ FERREIRA, Carles, „“Vox como representante de la derecha radical en España: Un estudio sobre su ideología.””, *Revista española de ciencia política*, 2019, 77.

¹⁰⁰ ALONSO Sonia, Rovira KALTWASSER, „Spain: No country for the populist radical right?”, *South European Society & Politics* 20, č. 1 (2015): 21–45.

v zemi, se ziskem 15,1% hlasů.¹⁰¹ Pro Španělsko to současně znamenalo návrat krajně pravicové strany do vlády, poprvé od konce režimu diktátora Franca v roce 1975.

Ve spojitosti s válkou na Ukrajině se Vox jednoznačně vyjádřil pro podporu napadené země. Na konferenci strany 28. února 2022 europoslanec a mluvčí Jorge Buxadé prezentoval, že Vox je ochotný podpořit jakékoliv opatření, zaměřené na obranu suverenity a územní celistvosti Ukrajiny proti ruské invazi, včetně zásilky zbraní.¹⁰² Předseda strany Vox Santiago Abascal vystoupil 2. března 2022 ve španělském parlamentu, kde se jasně vyjádřil, že Vox plně podporuje Ukrajinu proti invazi, provedené Putinovým Ruskem. *"Musíme podporovat Ukrajinu všemi našimi prostředky, s veškerým přesvědčením, s veškerou nezbytnou razancí, ekonomickými i vojenskými prostředky, které jsou přesné, obranné i útočné, a s nejpřísnějšími sankcemi proti Putinově zločinné agresi."*¹⁰³ Současně Abascal využil konflikt na Ukrajině ke kritice současné socialistické vlády a dokonce označil ministerského předsedu Pedro Sanchéza za Putina komplíce, jehož slabost Putin zneužívá k agresi. Kritizoval kromě socialistů také levicově populistickou stranu *Podemos*, když jí obvinil, že od roku 2014 používá narativy ruské propagandy, podle nichž je ukrajinská vláda neonacistická.¹⁰⁴ Kromě kritiky španělské socialistické vlády využil Abascal svůj projev také ke kritice Evropské komise, naproti tomu vyjádřil podporu Polsku, vedenému spřízněnou stranou Právo a spravedlivost a podpořil přijímání válečných uprchlíků z Ukrajiny v celé Evropě.¹⁰⁵

4.3.2. Předvolební období

¹⁰¹ CASTILLO-ORTIZ, Pablo, „Constitutionalism and the radical right: The case of the Spanish party Vox.“, *International journal of constitutional law* 20, č. 2 (2022): 734, <https://doi.org/10.1093/icon/moac038>.

¹⁰² Europa Press, „Vox apoyará ‚cualquier medida‘ para defender a Ucrania, incluido el envío de armas“, *Europa Press*, 28. únor 2022, <https://www.europapress.es/nacional/noticia-vox-apoyara-cualquier-medida-defender-ucrania-incluido-envio-armas-20220228140027.html>.

¹⁰³ Vox, „Ucrania | Abascal condena la invasión y denuncia la vulnerabilidad europea por las políticas de la UE: ‘Putin nunca se habría atrevido a desencadenar esta guerra criminal si no fuera porque la Comisión Europea ha dejado a nuestro continente en un estado de absoluta vulnerabilidad y dependencia económica y energética’“, 2. březen 2022, https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/ucrania-abascal-condena-la-invasion-y-denuncia-la-vulnerabilidad-europea-por-las-politicas-de-la-ue-putin-nunca-se-habria-atrevido-a-desencadenar-esta-guerra-criminal-si-no-fuera-porque-la-comisi-20220302.

¹⁰⁴ *ibid.*

¹⁰⁵ *ibid.*

Volby do Kongresu poslanců Španělska se odehrály 23. června 2023.¹⁰⁶ Volební program Vox pro všeobecné volby 2023 obsahuje 381 bodů, rozdělených tematicky do několika sekcí.¹⁰⁷ Otázky konfliktu na Ukrajině se týkají sekce „Bezpečnost a obrana“, „Přistěhovalectví a národní identita“ a „Evropská unie“. V žádné z těchto sekcí ale není tato problematika výslovně řešena a otázka zahraniční politiky Španělska se zaměřuje především na národní zájmy ve spojitosti s politikou EU. Přistěhovalecká krize, související s uprchlíky z ukrajinských válečných oblastí není zmíněna a všechny témata spojené s uprchlíky jsou zaměřena na nelegální migraci z neevropských zemí a problematiku spojenou s islámským radikalismem.¹⁰⁸ V otázce armády a zapojení španělských ozbrojených sil do struktur NATO zmiňuje program požadavek na zahrnutí měst Ceuta a Melilla pod ochranu NATO a pouze navrhuje rozvinutí dobrovolné záložní vojenské služby a to vedle stávajícího modelu profesionální armády.¹⁰⁹ Vzhledem k rozsahu volebního programu a jeho zpracování lze konstatovat, že otázka konfliktu na Ukrajině nebyla směrem k voličům vůbec komunikována.

V otázce uprchlíků se Santiago Abascal vyjádřil již v březnu 2022 v Kongresu, kde reagoval na vystoupení předsedy vlády Pedra Sáncheze. Abascal opustil po rozpoutání války neutrální rétoriku k Rusku a vystoupil proti vedení válečného konfliktu a obhajoval přijímání uprchlíků z Ukrajiny. Ve svém vystoupení postavil válečné uprchlíky z Ukrajiny do protikladu proti příchozím do Španělska z Afriky. „*Každý může pochopit rozdíl mezi těmito proudy uprchlíků a mezi invazemi mladých mužů muslimského původu ve vojenském věku, kteří se vrhli proti hranicím Evropy.*“¹¹⁰ Odlišení mezi válečnými uprchlíky z Ukrajiny a mezi imigranty muslimského původu si všimaly i média z muslimských zemí, o tomto prohlášení informovala například turecká tisková agentura Anadolu Ajansi.¹¹¹ Abascal ve svém vystoupení požadoval odmítnutí nelegální migrace, podporu Ukrajiny vojenskými dodávkami,

¹⁰⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe, „Spain, Early Parliamentary Elections, 23 July 2023: Final Report“, 1.

¹⁰⁷ Vox, „Vox: Un Programa Para Lo Que Importa“, 2023, <https://www.voxespana.es/programa/programa-electoral-vox>.

¹⁰⁸ *ibid*, 89–106.

¹⁰⁹ *ibid*, 90–95.

¹¹⁰ ORTIZ, Alberto, „Abascal diferencia a los refugiados ucranianos de las “invasiones de jóvenes” de origen musulmán que “atacan” las fronteras de Europa“, *El Diario*, 2. března 2022, https://www.eldiario.es/politica/abascal-aprovecha-guerra-cargar-inmigracion-refugiados-ucranianos-invasiones-jovenes-musulmanes_1_8794717.html.

¹¹¹ MCMURTRY, Alissa, „Líder del partido de ultraderecha español prefiere a los refugiados ucranianos que a los musulmanes“, *Anadolu Ajansi*, 2. března 2022, <https://www.aa.com.tr/es/mundo/l%C3%ADder-del-partido-de-ultraderecha-esp%C3%B1ol-prefiere-a-los-refugiados-ucranianos-que-a-los-musulmanes/2521738>.

silnou pozici Španělska v NATO a silnou ekonomickou a energetickou pozici, nezávislou na Rusku. Za tyto své požadavky si vysloužil kritiku od Pedra Sáncheze, který Abascalovi vyčítal rozdělování uprchlíků na dvě třídy.¹¹² Abascal obvinil stranu Podemos z toho, že opakuje ruské teze o tom, že ukrajinská vláda je neonacistická a jasně označil za viníka války Vladimíra Putina. Současně vyjádřil silnou sounáležitost s NATO a v rámci této problematiky požadoval, aby se pod ochranu NATO dostala města Ceuta a Melilla.¹¹³

V parlamentní projevu 29. března 2023 poslanec Voxu a mluvčí obranné komise Alberto Asarta vyjádřil jednoznačnou podporu Voxu Ukrajině, a to jak v oblasti finanční podpory, tak v oblastech přijímání raněných a uprchlíků, dodávek vojenské techniky a sankcí proti Ruské federaci. Asarta kladně hodnotil spolupráci mezi orgány EU a NATO, závěry summitu NATO, který podpořil nezávislost, suverenitu a územní celistvost Ukrajiny v rámci mezinárodně uznaných hranic.¹¹⁴ Asarta posléze prezentoval pozici Voxu, který vystupoval kriticky proti přijímání a podřizování se postojům EU a NATO, bez toho, aby byly zohledněny národní zájmy Španělska.¹¹⁵ Ve svém vystoupení Asarta plně podpořil Ukrajinu a potvrdil pevnou pozici Voxu jako podporovatele napadené země. Využil ale tuto situaci ke kritice mezinárodních organizací a volal po silnější národní pozici Španělska v těchto strukturách. Současně byla v souvislosti s válkou na Ukrajině použita kritika socialistické vlády a jejích představitelů, jejichž politika byla prezentována jako důvod zranitelnosti španělského energetického, zemědělského a průmyslového sektoru.

Ve vztahu k Evropskému parlamentu zástupci Voxu požadovali opatření, která by navýšila autonomii v potravinářském sektoru. Například 17. dubna 2023 poslanec EP Jorge Buxaré požadoval po Evropské komisi vypracovat plán na pomoc chovatelům hospodářských zvířat. Tuto pomoc Buxaré v důsledku poklesu výroby po ruské invazi na Ukrajinu označoval

¹¹² ORTIZ, Alberto, „Abascal diferencia a los refugiados ucranianos de las “invasiones de jóvenes” de origen musulmán que “atacan” las fronteras de Europa”.

¹¹³ Vox, „Ucrania | Abascal condena la invasión y denuncia la vulnerabilidad europea por las políticas de la UE: ‘Putin nunca se habría atrevido a desencadenar esta guerra criminal si no fuera porque la Comisión Europea ha dejado a nuestro continente en un estado de absoluta vulnerabilidad y dependencia económica y energética’”.

¹¹⁴ Vox, „Asarta confirma el apoyo de VOX a Ucrania y afea a Robles la falta de unidad en el seno del Gobierno”, 29. března 2023, https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/asarta-comparecencia-robles-envio-ayuda-ucrania-20230329.

¹¹⁵ *ibid.*

za strategickou k zajištění výroby potravin a regionální soběstačnosti.¹¹⁶

Téma konfliktu na Ukrajině bylo v předvolebním období používáno stranou Vox především k akceleraci kritiky socialistické politiky Pedra Sancheze. Například ke kritice krize primárního sektoru v zemědělství¹¹⁷ a to ve spojitosti se suchem a zhoršení podmínek díky válečnému konfliktu na Ukrajině, nebo ke kritice nedostatečné státní podpory vinařskému sektoru.¹¹⁸ Zástupci Voxu kritizovali domácí politický establishment i na regionálních úrovních a to jako viníka negativní situace, která se projevila v energetickém, potravinovém a průmyslovém odvětví. Na adresu socialistů pronesl José Antonio Palomo 23. března 2023 v regionálním parlamentu pro Castillu a León tyto slova: „*Jste to vy, kdo se podřídil klimatickému fanatismu a vzdal se energetické, potravinové a průmyslové suverenity. Rozhodl nevyužívat naše energetické zdroje, neosévat naše pole a nevyrábět naše produkty, upřednostňovat to, co se dováží ze třetích zemí před národním produktem.*“¹¹⁹

4.3.3. Povolební období

Strana Vox získala ve volbách celkem 3 057 000 hlasů, což činí poměrově 12,5 % a znamená to zisk 33 křesel z celkových 350 v Kongresu poslanců Španělska.¹²⁰ Oproti předcházejícímu volebnímu období to pro Vox znamenalo pokles o 19 zástupců a volební výsledek byl pro stranu jednoznačným neúspěchem. Ačkoliv v celkovém součtu Vox získal třetí nejvyšší počet hlasů ze všech stran, výsledek 33 křesel straně nepřinesl silnou pozici k povolebnímu vyjednávání.

V kritice socialistické vlády ve spojitosti s válkou na Ukrajině pokračoval Abascal i

¹¹⁶ Vox, „VOX pide a la UE un paquete de ayudas a los agricultores españoles por la sequía“, 17. duben 2023, <https://www.voxespana.es/actualidad/vox-pide-a-la-ue-un-paquete-de-ayudas-a-los-agricultores-espanoles-por-la-sequia-20230417>.

¹¹⁷ Vox, „VOX pregunta en el Congreso por las medidas urgentes en materia agraria que afectan a Doñana“, 21. květen 2023, <https://www.voxespana.es/noticias/vox-pregunta-en-el-congreso-por-las-medidas-urgentes-en-materia-agraria-que-afectan-a-donana-20230521?provincia=huelva>.

¹¹⁸ Vox, „VOX solicita poner en marcha la destilación de crisis como medida de apoyo al sector vitivinícola“, 3. květen 2023, https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/vox-solicita-poner-en-marcha-la-destilacion-de-crisis-como-medida-de-apoyo-al-sector-vitivinicola-20230503.

¹¹⁹ Vox, „JOSÉ ANTONIO PALOMO DEFIENDE LA SOBERANÍA ENERGÉTICA Y ALIMENTARIA NACIONAL“, 23. březen 2023, <https://www.voxespana.es/noticias/jose-antonio-palomo-defiende-la-soberania-energetica-y-alimentaria-nacional-20230323?provincia=avila>.

¹²⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe, „Spain, Early Parliamentary Elections, 23 July 2023: Final Report“, 14.

v povolebním období. 26. září 2023 pronesl v parlamentu řeč ve které kritizuje ministerského předsedu Pedro Sancheze a socialistickou stranu a to jak na domácí úrovni, tak i na úrovni evropského parlamentu: „*Socialisté, jejichž zkorumpované obchody v Evropské unii, s ruskými plynárenskými společnostmi, posloužily ke zradě Ukrajiny a Polska, a ohrozily naši bezpečnost a dodávky energií.*“¹²¹ 27. září proběhlo v Madridu setkání politické frakce Evropští konzervativci a reformisté (ECR), která se zaměřila na strategii pro přípravu na volby do Evropského parlamentu v červnu 2024. Na této konferenci její účastníci zdůrazňovali potřebu návratu k tradičním evropským hodnotám, a to i ve spojitosti s válkou na Ukrajině. Ve frakci ECR patří mezi významné strany Bratři Itálie a polské Právo a spravedlivost, které zastávají ve vztahu k Rusku stejnou vyhraněnou pozici jako Vox.¹²²

5. Komparace postojů RPPS k válce na Ukrajině

5.1. Vymezení se proti politickému establishmentu

Obecně je všech zkoumaných zemích dominantním zahraničně politickým diskursem vlády podpora napadené Ukrajiny. Všechny vlády ve sledovaných zemích se postavily na stranu Ukrajiny a jasně deklarovaly svou podporu Kyjevu proti ruské agresi. Samotnou podporu Kremlu v otázce agrese proti Ukrajině, můžeme tedy v rámci RPPS, označit za vymezení se proti politickému establishmentu. Vymezení se proti dominantnímu domácímu politickému diskursu a jeho představitelům neznamená jen vymezení se proti majoritnímu politickému postoji, ale u všech RPPS souvisí i vymezením se proti euro-atlantickému ukotvení jednotlivých zemí.

Při zkoumání vymezení se proti domácímu politickému establishmentu se Národní sdružení, ve spojitosti s konfliktem, naprosto jasně nevymezilo proti vládnímu postoji, ale současně ho ani nepodpořilo. Pravděpodobně zde hrál roli fakt, že NS bylo kvůli historickým vazbám kritizováno za svou spolupráci s ruskými protějšky. Le Penová kritizovala

¹²¹ Vox, „Abascal reivindica los acuerdos autonómicos y pide aplicarlos y extenderlos“, 26. září 2023, https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/abascal-reivindica-los-acuerdos-autonomicos-y-pide-aplicarlos-y-extenderlos-20230926.

¹²² Vox, „Buxadé, en las Jornadas de Estudio del ECR en Madrid: «Debemos responder a la deriva federalista»“, 27. září 2023, https://www.voxespana.es/vox_europa/buxade-en-las-jornadas-de-estudio-del-ecr-en-madrid-debemos-responder-a-la-deriva-federalista-20230927.

v některých ze svých předvolebních vystoupeních vládu a to především za podporu embarga na dovoz ruské ropy a plynu, současně se stavěla proti vysílání francouzských vojáků na Ukrajinu. V jiných vystoupeních ale dokonce vyjádřila podporu činnosti prezidenta Macrona, a to především v otázce snahy o nalezení diplomatického řešení konfliktu prezidentem. K tomuto přístupu pravděpodobně Národní sdružení přistoupilo z čistě pragmatických důvodů, protože čelilo obviněním ze spolupráce s Putinem a jeho stranou Jednotné Rusko. Deník *Le Monde* komentoval předvolební prezidentskou kampaň v celoevropském kontextu role prezidenta Macrona. Ten se postavil do pozice prostředníka k vyjednávání mezi prezidenty Putinem a Zelenským, čímž se odlišil od svých politických oponentů a získal výhodu v kampani. V této situaci se Le Penová, která jinak běžně kritizovala francouzský prezidentský postoj, zdržela kritiky Macronovi politiky, aby nebyla připomínána její konexe na Kreml.¹²³ V povolebním období se ale Le Penová jasně vyjádřila proti vládnou podporovaným sankcím namířeným na Rusko, a to v období, kdy Národní shromáždění projednávalo materiální podporu pro Ukrajinu. Tím Le Penová přitvrdila v povolebním období svou rétoriku. V předvolebním období lze kritiku domácího politického establishmentu ve spojitosti s konfliktem označit za spornou, v povolebním období je tato kritika už zcela zřejmá.

Italská Liga kritizovala sankce uvalené na Rusko, a i když její kritika směřovala dominantně ke strukturám Evropské Unie, zacílila i na domácí politický establishment. Liga volala po mírovém řešení vojenského konfliktu, ale její odmítání vojenské a materiální podpory Ukrajiny vedlo k rozporu v pravicové koalici a k pádu italské vlády v roce 2023. V tomto ohledu Liga vystupovala jasně proti domácím politickému establishmentu. Ani v povolebním období Liga nedokázala najít stejnou řeč s dominantními koaličními partnery Bratři Itálie a tím pokračuje nesoulad s prezentovanou italskou zahraniční politikou a vymezení se proti ní.

Španělský Vox téma vymezení se proti politickému establishmentu ve spojitosti s válkou na Ukrajině akcentoval, a to, když napadal vládu Pedra Sancheze a socialistické strany, jako spoluviníka invaze. Vox zastával před i po volbách jasně proukrajinský postoj,

¹²³ LEMARIÉ, Alexandre, „Emmanuel Macron rattrapé par le pouvoir d'achat après s'être focalisé sur l'Ukraine“, *Le Monde*, 7. duben 2022, https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2022/article/2022/04/07/presidentielle-2022-focalise-sur-l-ukraine-emmanuel-macron-rattrape-par-le-pouvoir-d-achat_6120948_6059010.html.

který plně využíval ke kritice domácího politického establishmentu a jeho údajné pomalé a nedostatečné reakce.

V širším kontextu se sledované RPPS chovaly rozdílně. Národní sdružení se v předvolebním období, v souvislosti s válkou na Ukrajině, zásadně nevymezovalo proti tradičním politickým stranám, ale po volbách svou rétoriku změnilo. Liga i Vox se proti politickému establishmentu vyjadřovaly v předvolebním i v povolebním období. Liga nesouzněla s oficiální politikou Itálie a kritizovala domácí podporu Ukrajiny. Tento postoj vedl k pádu pravicové koalice a hrozí dalšími rozpory i v nové, povolební koalici. Vox se vyjadřoval pro podporu Ukrajiny a kritizoval Pedro Sancheze a socialisty jako spoluviníky vojenského konfliktu a nastalé situace.

Deklarovaná podpora Ukrajině může mít kořeny v opuštění podpory evropských voličů RPPS politice Vladimíra Putina. Průzkum *Pew Research Center* ze září 2022 zachycuje jasný trend propadu sympatií k Rusku a k Vladimírovi Putinovi mezi příznivci pravicových populistů v Evropě. Výzkum sleduje pokles mezi příznivci jednotlivých RPPS v letech 2020 až 2022. Konkrétně zachycuje propad sympatií k Rusku mezi příznivci Ligy z 64 % na 15 %, příznivci Národního sdružení z 55 % na 21 % a mezi příznivci Voxu ze 40 % na 12 %.¹²⁴ Propad sympatií k Vladimírovi Putinovi průzkum zachytil mezi příznivci Ligy ze 62 % na 10 %, mezi příznivci Národního sdružení z 39 % na 17 % a mezi příznivci Voxu z 25 % na 6 %.¹²⁵

5.2. Vymezení se proti mezinárodním organizacím

V otázce mezinárodních organizací se RPPS vyjadřovaly především k pozici jednotlivých zemí v NATO a ke kritice orgánů EU. Euroskeptický postoj je jedním ze základních charakteristik RPPS a tento prvek byl ve spojitosti s konfliktem i nadále využíván. Le Penová požadovala především odstoupení Francie z integrovaného velení NATO, ve vojenské oblasti ukončení užší spolupráce s Německem, a naopak posílení spolupráce se

¹²⁴ FAGAN, Moira a Laura, CLANCY, „Among European right-wing populists, favorable views of Russia and Putin are down sharply“, *Pew Research Center*, 23. září 2022, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/09/23/among-european-right-wing-populists-favorable-views-of-russia-and-putin-are-down-sharply/>.

¹²⁵ *ibid.*

Spojeným královstvím. Současně ale navrhla navýšení vojenského rozpočtu ve výši 55 miliard eur do roku 2027 a ve volebním programu nebyl deklarován požadavek, směřující k vystoupení Francie ze struktur NATO. Naproti tomu činnost a sankce uvalené na Rusko orgány EU byly Národním sdružením široce kritizovány a patřily k opakovaným prvkům kampaně. Le Penová také požadovala, aby NATO pracovala na sblížení se s Ruskem, kritizovala jeho postoje a setrvala na pozici, že anexe Krymu v roce 2014 nebyla agresí ze strany Kremlu. Kritika NATO a EU byla setrvávajícím prvkem v politice Národního sdružení i v souvislosti s konfliktem.

Liga také nedeklarovala ve svém předvolebním programu žádné kroky, směřující k opuštění NATO. Naopak se hlásila k ekonomickým závazkům a k aktivnímu realizování politiky odstrašení ve vojenské oblasti, podpořila i vstup Finska a Švédska do aliance. Setrvala ale na pozici silné kritiky sankcí, uvalených EU na Rusko, čímž se jasně vymezila proti.

Ani Vox v předvolebních materiálech nevystupoval s požadavkem na neúčasti Španělska ve strukturách NATO. Požadoval silnější roli státu, akcentoval národní zájmy Španělska a nadále kritizoval podřizování se postojům EU a NATO. Jednalo se o pokračování předchozí politiky, která ale nebyla primárně spojována s konfliktem na Ukrajině. Vox pokračoval v politice kritizování mezinárodních organizací, ale akcelerování tohoto tématu v souvislosti s konfliktem je sporné.

Postoje všech tří stran nejsou ani historicky plně kompatibilní ohledně vztahu k Vladimíru Putinovi a politice Kremlu. Deník *El País* se věnoval vztahu Santiaga Abascala a strany Vox k Rusku. Zatímco Le Penová verbálně neodsoudila ruskou anexi Krymu a v případě vítězství slíbila zrušení sankcí proti Moskvě, Matteo Salvini z Ligy se netajil k obdivu k Vladimíru Putinovi, Abascal s Putinem nebyl spojován. Abascal se naopak připojil k prohlášení pravicových evropských stran z 29. ledna 2022, které kritizovalo vojenské manévry Ruska na hranicích s Ukrajinou a po zahájení konfliktu Abascal komunikoval, že Španělsko by mělo požadovat zastavení vojenské eskalace, ale namísto Ruska připisuje Vox invazi na Ukrajinu selhání a nezodpovědnosti Evropské komise.¹²⁶

¹²⁶ GONZALES, Miguel, „Abascal ataca al Gobierno para tapar su anterior tibieza con Putin“, *El País*, 28. únor 2022, <https://elpais.com/espana/2022-02-28/abascal-ataca-al-gobierno-para-tapar-su-anterior-tibieza-con-putin.html>.

5.3. Vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny

V otázce válečných uprchlíků z Ukrajiny se u všech sledovaných RPPS jejich postoje shodují. Otázka migrace a uprchlíků zůstává nosným tématem, na němž se RPPS profilují v domácích volbách a jejímž prostřednictvím oslovují voliče. Všechny sledované strany se tomuto tématu věnovaly dominantně a všechny shodně se proti migraci silně vymezují. Současně všechny totožně směřují k vykreslení typického migranta jako zásadní hrozby a jeho charakterizování v rámci stejné šablony. Ta se vymezuje proti stejnému popisu, typicky jako nelegálnímu migrantovi neevropského původu (především z Blízkého východu a z Afriky). Této problematice se, v souvislosti se stanou Vox, věnuje výzkum, zkoumající přístup strany Vox k uprchlíkům z Ukrajiny na sociálních sítích.¹²⁷ Práce konstatuje, že existuje zásadní rozdíl mezi prezentací nelegálního migranta z Afriky, která operuje se skrytými předsudky a mezi prezentací válečných uprchlíků z Ukrajiny, kteří jsou líčeni jako oběti.¹²⁸ Tato výzkum potvrzuje i moje zjištění. Nelze konstatovat, že uprchlíci z Ukrajiny by sledovanými RPPS byly líčeny jako hrozba, naopak jsou tito uprchlíci líčeni jako součást hegemonní majority, z totožného kulturního okruhu, jako sami obyvatelé zemí západní Evropy. Váleční uprchlíci z Ukrajiny v domácích volbách nehráli pro RPPS žádnou zásadní roli a jejich vylíčení, jako ohrožení populistické představy homogenního lidu, nebylo v tomto smyslu prezentováno. Nelze tedy konstatovat, že charakteristika válečného uprchlíka z Ukrajiny by byla RPPS zásadním způsobem použita jako ohrožující prvek společnosti.

V případě Le Penové lze usuzovat, že se opět jedná o pragmatické odlišení se od politické konkurence. Zatímco Eric Zemmour, krajně pravicový rival Le Penové ze strany Reconquête, vyzval ukrajinské uprchlíky, aby zůstali v Polsku, Le Penová veřejně deklarovala, že je pro přijetí válečných uprchlíků z Ukrajiny.¹²⁹ Salvini se snažil Ligu prezentovat jako stranu, která pomáhá válečným uprchlíkům, což mu bylo vyčteno při jeho návštěvě Polska. Vox se postavil za přijímání válečných uprchlíků a to již v počátečních fázích konfliktu.

Ačkoliv hlavní nápor uprchlické vlny dopadl na geograficky bližší země, i do všech

¹²⁷ TRUJILLO, Monroy Alberto, „Between Inclusion and Exclusion: The Representations of Illegal Immigrants and Refugees on Spanish Party VOX’s Instagram During the First Year of the War in Ukraine“, *Ethnopolitics*, 2023.

¹²⁸ *ibid*, str.15–17.

¹²⁹ BARRY, Eloise, „What a Marine Le Pen Victory in France’s Elections Could Mean for the War in Ukraine“.

sledovaných zemí západní Evropy proběhla početně nezanedbatelná uprchlická vlna. K 16.6 2024 eviduje Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky celkem 5 996 500 uprchlíků z Ukrajiny, kteří zažádali o některý z typů ochrany nebo o azyl na území evropských států.¹³⁰ Ve Francii je to 106 130 osob, v Itálii 194 205 osob a ve Španělsku 210 190 osob, pro srovnání, v Polsku je to 1 802 670 osob, v České republice 607 930 osob, v Bulharsku 179 290 osob, v Rumunsku 169 645 osob a na Slovensku 147 050 osob.¹³¹ Ani jedna ze sledovaných stran neútočila na válečné uprchlíky z Ukrajiny a to ani v období před a ani po volbách. U všech tří je ale otázka migrace stěžejním tématem, všechny strany se ale zaměřují na migraci z mimoevropských regionů.

5.4. Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny

Finanční a materiální podpora Ukrajiny se po únoru 2022 stala zásadním politickým tématem napříč Evropou. Analytici, zabývající se vývojem války na Ukrajině upozorňují, že Rusko stále používá vojenskou doktrínu z dob Sovětského svazu, která se vyznačuje taktikou pomalé a brutální války. Taková taktika bude mít v případě dlouhodobé aplikace a jejího úspěchu za následek devastaci Ukrajiny a masivní likvidaci jejího lidu. Pokud Ukrajina přijde o podporu (sankce, dodávky zbraní nebo sdílení zpravodajských informací), bude její pozice oslabena a povede to k definitivní porážce Ukrajiny na válečném poli.¹³² Jinými slovy řečeno, jakýkoliv aktér, který dokáže efektivně podkopávat vojenskou podporu Ukrajině od jejích spojenců, může mít za následek její pád.

V tomto ohledu si Le Penová udržuje postoj, který je kritizován jako vstřícný k Rusku a k jeho zájmům. Finanční a materiální podpora Ukrajiny byla Národním sdružením opakovaně kritizována, a to jak v předvolebním tak v povolebním období. Le Penová se vyjádřila pro obranu a zpravodajskou podporu Ukrajiny, materiální pomoc kritizovala. Média v předvolebním období opět otevřela kauzu již zmíněné půjčky ruské banky pro Národní sdružení. V roce 2016 zkrachovala První česko-ruská banka, která půjčku poskytla a

¹³⁰ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), „Ukraine Refugee Situation“, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

¹³¹ Ibid.

¹³² WEBER, Gesine; Marta PROCHWICZ-JAZOWSKA, „Macron vs. Le Pen: Scenarios for NATO's Eastern Flank“, *The German Marshall Fund of the United States*, 21. duben 2022.

plnění závazků přešlo na společnost Aviazapchst JSC, konkrétně 8 milionů liber. Tato firma sídlící v Moskvě dodává vojenská letadla a díly na Blízký východ, do Afriky a do Asie. Na firmu se nevztahují sankce v souvislosti s válkou na Ukrajině ale v listopadu 2020 na ní byly uvaleny sankce USA za porušení federálního zákona o zastavení prodeje zbraní do Iránu, Severní Koreje a Sýrie.¹³³

Italská Liga se vyhrazovala proti materiální podpoře Ukrajiny v totožném duchu jako Národní sdružení. Tato podpora byla kritizována jako neudržitelná a spojována s domácími daňovými poplatníky, na jejichž úkor měla být realizována.

Vox se proti materiální podpoře Ukrajiny nevymezoval, naopak jí podporoval. Neakcentoval tedy ve svých vyjádřeních kritiku materiální podpory Ukrajiny v souvislosti s konfliktem.

5.5. Využití principu permanentní mobilizace ve spojitosti s konfliktem

V případě Francie se projevil silný vliv poloprezidentského volebního systému na parlamentní volby. Le Penová získala masivní prostor, jak prezentovat své postoje a její prezidentská kampaň se jeví jako výraznější než kampaň Národního sdružení do Národního shromáždění. Populistický princip permanentní mobilizace, který dělí společnost na dva nesmířitelné tábory ale v tomto případě může být výrazně zkreslen právě prezidentskými volbami. Vzhledem k tomu, že v otázkách zahraniční politiky jsou Macron i Le Penová ve vzájemné opozici, byly jejich duely principiálně vždy vedeny v duchu dvou kontrastních názorových rovin. Prezentované názory se následně přesunuly do kampaně parlamentní.

Italská Liga jednoznačně pokračovala v politice permanentní mobilizace, když útočila na domácí politickou scénu, na mezinárodní organizace a požadovala zmírnění sankcí proti Rusku.

Vox ve svém předvolebním i povolebním působení zřetelně používal ve spojení s konfliktem na Ukrajině dichotomické rozdělení my versus oni. Jako ideologický nepřítel byl jednoznačně označen premiér Pedro Sánchez a jeho Španělská socialistická dělnická strana

¹³³ CRISP, James, „Marine Le Pen’s party paying £10m to Russian military contractor under US sanctions“, 23. duben 2022, <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/04/23/marine-le-pens-party-paying-10m-russian-military-contractor/>.

(PSOE, Partido Socialista Obrero Españo), potažmo socialističtí poslanci v EP. V této rétorice byli tito politici obviněni jako spoluviníci války, kteří jí způsobili svou bezzubou politikou.

Tabulka č. 1: Zhodnocení prezentovaných postojů RPPS ve spojitosti s válkou na Ukrajině

Tabulka č.1: Zhodnocení	Národní Sdružení (Francie)		Liga (Itálie)		Vox (Španělsko)	
	Před volbami	Po volbách	Před volbami	Po volbách	Před volbami	Po volbách
Vymezení se proti politickému establishmentu	SPORNÉ	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Vymezení se proti mezinárodním organizacím	ANO	ANO	ANO	ANO	SPORNÉ	SPORNÉ
Vymezení se proti uprchlíkům z Ukrajiny	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE
Využití principu permanentní mobilizace ve spojitosti s konfliktem	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Autor

6. Závěr

U zkoumaných RPPS lze konstatovat rozdílné rétorické vymezení v oblastech, souvisejících s válkou na Ukrajině. Liší se tedy i reakce zkoumaných RPPS na konflikt.

V otázce kritiky domácího politického establishmentu se Národní sdružení chovalo v předvolebním období poměrně zdrženlivě, ačkoliv byla v jeho vyjádření přítomna. Po volbách ale přitvrdilo svou kritiku k domácím aktérům a jejich podpoře Ukrajiny. Kritika se týkala především podpoře sankcí proti dovozu ropy a plynu z Ruska. Kritice sankcí se věnovala i italská Liga, a to konstantně, v předvolebním i v povolebním období. V současné vládě, které je Liga členem, se tento rozpor může stát zásadní otázkou, která bude mít vliv na stabilitu vlády. Vox oproti tomu využil této oblasti ke kritice vlády, ale v zásadě jiným

vyznění. Nevěnoval se kritice sankcí ani nezpochybňoval postoj Španělska v zahraniční politice. Napadal vládu Pedra Sancheze jako spoluviníka konfliktu, který dle Voxu spolu způsobil svým slabým postojem.

V otázce kritiky mezinárodních organizací byla u všech subjektů použita politika vymezení se proti mezinárodním organizacím, především NATO a EU. Národní sdružení požadovalo sblížení NATO s Ruskem, Liga se vymezovala především proti EU a sankcím. Vox se nadále vyslovoval pro silnější roli státu v mezinárodních organizacích, ale je sporné v tomto případě tvrdit, že by se to odehrávalo na pozadí konfliktu, spíše se jednalo o pokračování zavedené stranické politiky.

V otázce vymezení se proti válečným uprchlíkům z Ukrajiny lze konstatovat shoda, kdy se žádná ze zkoumaných RPPS nevymezovala proti. Žádná ze stran nezařadila tedy uprchlíky z Ukrajiny do obrázku typického migranta, který je jedním ze základních politických témat a vymezení se v agendě RPPPS.

V oblasti vymezení se proti materiální podpoře Ukrajiny se ve shodě nacházely Národní sdružení a Liga. V případě obou se jednalo především o kritiku spojenou se sankcemi, které byly těmito stranami prezentovány jako prvek, který dopadá především na domácí daňové poplatníky. Vox se v této oblasti zásadně nevyjadřoval a nepromítl tuto agendu do své rétoriky.

U všech sledovaných subjektů lze potvrdit využití principu permanentní mobilizace voličů. U Národního Sdružení a Ligy se jedná primárně o vymezování se proti mezinárodním organizacím, potažmo sankcím proti Rusku, díky nimž strany mohu mobilizovat voliče v pokračujícím euroskeptickém trendu. Vox využil tohoto principu ale především v oblasti domácí politiky, kdy neváhal označit vládu Pedra Sanchéze a své politické oponenty za spoluviníky válečného konfliktu a v tomto duchu nadále pokračovat ve své politické agendě. Le Penová byla výraznou postavou francouzského volebního roku 2022 a to, když se umístila jako druhá v prezidentských volbách a posléze když Národní sdružení získalo historický úspěch v parlamentních volbách. Le Penová se v obou kampaních snažila zbavit nálepky spojence Vladimíra Putina. Veřejně se postavila kladně k přijímání ukrajinských uprchlíků a současně bagatelizovala své dřívější požadavky na zrušení ekonomických sankcí proti Rusku. Ve spojitosti s válkou na Ukrajině ale ve své kampani zdůrazňovala obavy z dopadu ekonomických sankcí EU proti Rusku na životy Francouzů, čímž nepřímo směřovala

k podpoře změkčování sankcí. Nezaujala ve své reálné politice tedy jednoznačnou podporu Ukrajiny, ačkoliv navenek a před volbami Ukrajině tato podpora projevována byla. Národní sdružení se pečlivě snažilo distancovat se od vykreslení strany, jako spojenců Vladimíra Putina, ale především v rétorické rovině. Nebyly podniknuty žádné zásadní kroky, které by se vymezovaly proti agresi Ruské federace. Le Penová naopak vyjadřovala myšlenku, že po skončení války je třeba navázat s Ruskem okamžitě vazby, tak aby bylo zabráněno spojenectví Ruska a Číny.

V Itálii Liga severu zaujala k válce na Ukrajině nejednoznačný postoj. Vláda vedená Melony, jejíž je Liga členem, pokračuje v aktivní politice podpory Ukrajiny. Postoj Ligy s touto zahraniční politikou ale není v souladu a účast Ligy severu ve středo-pravicové vládní koalici sebou nese potenciální hrozbu konfliktu a jejího rozpadu. Stejně jako Národní sdružení se Liga snaží distancovat od svých konexí na Kreml, ale zásadním způsobem nepodporuje Ukrajinu, naopak vystupuje proti sankcím, které označuje za problematické pro domácí voliče.

Ve Španělsku se Vox postavil od počátku invaze na stranu Ukrajiny. Strana, která jeden z pilířů domácí politiky staví na odporu proti regionální separatismu tedy do svých postojů nepřenesla podporu separatismu území, která se Kreml rozhodl podpořit v připojení k Ruské federaci. Kritika Voxu se vyhýbá ideologickým útokům na režim Vladimíra Putina a soustředí se především na kritiku EU a ideologických politických oponentů doma i na evropské úrovni. Ze zkoumaných zdrojů nelze konstatovat, že kritika agrese by jednoznačně směřovala k ideologickému jádru ruského režimu, ale pracuje především s kritickým vymezením se proti institucím EU. Současně ale nelze konstatovat, že by Vox ve svých vystoupeních požadoval rozpuštění EU nebo NATO, požaduje ale silnější roli Španělska na rozhodovacích procesech a silnější status národního státu oproti aktuálnímu stavu EU.

Obecně lze tedy konstatovat, že RPPS nezaujaly ve sledovaných zemích jednoznačný, konzistentní a shodný postoj. V případě Národního sdružení se strana navenek distancovala od svých starých vazeb na Rusko, ale v reálné rovině pokračovala ve své dlouholeté politice. Salvini a jím vedená Liga se proti ruské agresi vymezila, čímž se distancovala od dřívějších afér. V reálné rovině ovšem také pokračuje ve podobné politice jako Národní sdružení. Oproti nim Vox ve Španělsku zaujal proti ruské agresi jednoznačně odmítavý postoj, nevymezuje se

ale proti samotné ideologii ruského režimu, ale používá konflikt na Ukrajině k zesílení kritiky evropských institucí a ideologických protivníků, především socialistům a obecně levicových politiků ve Španělsku i v Evropě. Odpověď na mojí pracovní hypotézu je tedy v případě Národního sdružení a Ligy pozitivní. Tyto subjekty zastávají v praxi ke Kremlu pozitivní postoje a souzní s jeho zájmy, ačkoliv se verbálně obě strany a její představitelé od vazeb na Kreml distancovali. Oproti tomu Vox se postavil jednoznačně na stranu napadené Ukrajiny a proti režimu Vladimíra Putina. Ve své politické rétorice konflikt používá k vymezení se proti domácímu politickému establishmentu, v otázce mezinárodních organizací pokračuje v nastavené politice, kdy nevolá po zásadním přehodnocení odpovědi evropské komunity na válku na Ukrajině.

7. Summary

The work examines how the war in Ukraine manifested itself in the rhetoric of radical right-wing populist parties. It focuses on the countries of Western Europe, specifically the parties National Rally in France, Lega in Italy and Vox in Spain. These parties are selected on the basis of similar geopolitical characteristics of the selected countries and on the basis of similar characteristics of used radical right-wing populist politics. The thesis defines five basic characteristics that are shared by all the monitored subjects and that these parties use in their political rhetoric. These are demarcation against the domestic political establishment, demarcation against international organizations, demarcation against refugees, demarcation against material support of Ukraine and use of the principle of permanent mobilization.

The work deals with the political rhetoric used by the parties and their representatives in connection with the war in Ukraine. It mainly focuses on the period of six months before the parliamentary elections and two months after the elections. It examines election programs, statements by chairmen and important members of parties in the media and in parliament. On the basis of the presented positions, it determines what topics were used by the monitored parties in connection with the war in Ukraine. It is concluded that the observed radical right-wing populist parties used different rhetorical definitions in connection with the usual agenda of these parties and the war in Ukraine. He states that demarcation against the domestic

establishment was controversial in the National Rally, but after the election the party resorted to it. The Lega and Vox parties commonly used this delineation. In the field of demarcation against international organizations, it has been used by the National Rally and the League, but with Vox this demarcation is disputed. Not one of the parties was against the war refugees from Ukraine. Vox did not oppose material support for Ukraine, while the National Rally and Lega did. All parties used the principle of permanent mobilization in their political rhetoric.

8. Seznam literatury

AARUP, Sarah Anne. „Le Pen vows to keep Russia close to prevent an alliance with China". *Politico*, 18. duben 2022. <https://www.politico.eu/article/le-pen-vows-to-keep-russia-close-to-prevent-an-alliance-with-china/>.

ABEDI, Amir. *Anti-political-establishment parties: a comparative analysis*. London: Routledge, 2004.

AKKERMAN, Tjitske, Sarah L. DE LANGE y Matthijs ROODUIJN. *Radical right-wing populist parties in Western Europe: into the mainstream?* London: Routledge, 2016, ISBN: 978-1-315-68798-8.

ALONSO Sonia, Rovira KALTWASSER. „Spain: No country for the populist radical right?" *South European Society & Politics* 20, č. 1 (2015): 21–45.

ALSAAFIN, Linah. „Ukraine war serves as backdrop to France’s presidential elections". *Al Jazeera*, 8. duben 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/8/what-impact-has-the-ukraine-war-had-on-the-french-elections>.

AMANTE, Angelo. „Italy’s Salvini challenged over Putin praise in Polish visit". *Reuters*, 9. březen 2022. <https://www.reuters.com/world/europe/changing-tune-italys-salvini-pledges-help-refugees-ukraine-2022-03-08/>.

AMATO, Riccardo. „Guerra Ucraina, Meloni: „Giusto mandare le armi come supporto’", 10. březen 2022. <https://www.notizie.it/guerra-ucraina-meloni-giusto-mandare-le-armi-come-supporto/>.

Associated Press News. „France’s Le Pen warns against sending weapons to Ukraine". *Associated Press*, 13. duben 2022. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-business-marine-le-pen-macron-moscow-d79b5ddd4fe93ebef39da900d99b22da>.

———. „How France’s Presidential Election Could Impact Ukraine War". *Associated Press*, 14. duben 2022. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-macron-marine-le-pen-france-europe-478e0b797de1ae8aef21ffa39d5c90af#>.

BARNES, Joe. „Italian firebrand Salvini calls on EU to rethink Russia sanctions". *Telegraph.co.uk*, 24. srpen 2022. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/08/24/cracks-emerge-eus-support-ukraine-firebrand-calls-russia-sanctions/>.

BARRY, Eloise. „What a Marine Le Pen Victory in France’s Elections Could Mean for the War in Ukraine", 14. duben 2022. <https://time.com/6166437/marine-le-pen-french-elections-ukraine-russia/>.

Bellingcat. „Commuting To Moscow: Lega Nord’s Pilgrimage To Russia", b.r. <https://www.bellingcat.com/news/2019/08/08/commuting-to-moscow-lega-nords-pilgrimage-to-russia/>.

BEREND, Ivan T. *The Economics and Politics of European Integration: Populism, Nationalism and the History of the EU*. 2021. vyd. Oxon: Routledge, 2021.

BETZ, Hans-Georg, a Stefan IMMETFALL. *The new politics of the right: neo-populist parties and movements in established democracies*. New York: St.Martin’s, 1998, ISBN: 0-312-21134-1

Bfmtv. „L’Annexion De La Crimée Par La Russie N’est ‚Pas Illégale’ Pour Marine Le Pen", b.r. https://www.bfmtv.com/politique/l-annexion-de-la-crimee-par-la-russie-n-est-pas-illegale-pour-marine-le-pen_AN-201701030028.html.

———. „Une militante brandissant une photo de Marine Le Pen et de Vladimir Poutine trainée au sol lors de la conférence de presse". *Bfmtv.com*, 13. duben 2022. https://www.bfmtv.com/international/une-militante-brandissant-une-photo-de-marine-le-pen-et-de-vladimir-poutine-exfiltree-de-la-conference-de-presse_VN-202204130427.html.

BIANCALANA, Cecilia. „Italy’s multiple populisms facing the Russo-Ukrainian war”. In *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-wing Populism in Europe*. European Center for Populism Studies (ECPS), 2023. <https://doi.org/10.55271/rp0022>.

BISSERBE, Noemie. „Marine Le Pen Wants France to Chart Its Own Course Between U.S. and Russia”. *The Wall Street Journal*, 14. říjen 2022. <https://www.wsj.com/articles/marine-le-pen-wants-france-to-chart-its-own-course-between-u-s-and-russia-11665753470>.

BONANATA, Antonio. „Salvini contestato in Polonia, il sindaco di Przemysl gli mostra una maglietta con il volto di Putin”. *Rai News*, 8. březen 2022. <https://www.rainews.it/articoli/2022/03/salvini-contestato-in-polonia-il-sindaco-di-przemysl-gli-mostra-una-maglietta-con-il-volto-di-putin-a216326c-5aab-4362-844a-d1dcbf99fb9e.html>.

BRIGHI, Elisabetta, a Serena GIUSTI. „Italian Diplomacy and the Ukrainian Crisis: The Challenges (and Cost) of Continuity”. *Contemporary Italian Politics*, 2023.

BRUBAKER, Rogers. „Between nationalism and civilizationism: the European populist moment in comparative perspective.”. *Ethnic and Racial Studies*, č. 40 (2017): 1191–1226.

BRUNO, Valerio Alfonso a Federica FAZIO. „Italian Governments and Political Parties Vis-a-Vis the War in Ukraine”. In *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*. Springer, 2024.

CANDEL, Antonio José. „Abascal pide la dimisión de Sánchez y denuncia que los ‚aliados’ de Putin forman parte del Gobierno”. *Cope*, 2. březen 2022. https://www.cope.es/actualidad/espana/noticias/abascal-pide-dimision-sanchez-denuncia-que-los-aliados-putin-forman-parte-del-gobierno-20220302_1935324.

CASTELLÀ ANDREU, Josep Maria a SIMONELLI, Marco Antonio. *Populism and Contemporary Democracy in Europe: Old Problems and New Challenges*. 2022. vyd. Cham: Springer International Publishing, IBID: 978-3-030-92883-4.

CASTILLO-ORTIZ, Pablo. „Constitutionalism and the radical right: The case of the Spanish party Vox.”. *International journal of constitutional law* 20, č. 2 (2022): 733–57. <https://doi.org/10.1093/icon/moac038>.

CAULCOTT, Clea; Giorgio Leali a Louise Guillot. „Macron accuses Le Pen of being on Putin’s payroll”. *Politico*, 21. duben 2022. <https://www.politico.eu/article/macron-le-pen-putin-french-election-second-round-debate/>.

Center for Preventative Action. „War in Ukraine”. Council on Foreign Relations, b.r. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>.

CORATELLA, Teresa. „Draghi race: Italian voters and Russia’s war on Ukraine”. European Council On Foreign Relations, 24. červen 2022. <https://ecfr.eu/article/draghi-race-italian-voters-and-russias-war-on-ukraine/>.

Corriere. „Ucraina, Salvini: «Invio di nuove armi? Io sono contrario, se ci fosse la richiesta riunirò la Lega»”. *Corriere*, 10. květen 2022. https://www.corriere.it/politica/22_maggio_10/ucraina-salviniinvio-nuove-armi-io-sono-contrario-se-ci-fosse-richiesta-riuniro-lega-a73b3510-d04b-11ec-ae98-deceb48b9302.shtml.

CRISP, James. „Marine Le Pen’s party paying £10m to Russian military contractor under US sanctions”, 23. duben 2022. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/04/23/marine-le-pens-party-paying-10m-russian-military-contractor/>.

DESIDERIO, Andrew. „Putin’s Party Signs Cooperation Deal with Italy’s Far-Right Lega Nord”, b.r. <https://www.thedailybeast.com/cheats/2017/03/06/putin-s-party-signs-cooperation-deal-with-italy-s-far-right-lega-nord>.

DI FEO, Gianluca. „Ucraina, il ministro Guerini: “L’Italia farà la sua parte. Deterrenza sostenendo il dialogo””. *La Repubblica*, 25. leden 2022. https://www.repubblica.it/esteri/2022/01/25/news/ucraina_il_ministro_guerini_l_italia_fara_la_sua_parte_deterrenza_sostenendo_il_dialogo_-335253431/.

DOHERTY, Kathleen. „Italy’s Snap Election Could Hand Putin the Win He Needs”. *Foreign Policy*, 10. srpen 2022. <https://foreignpolicy.com/2022/08/10/italy-election-russia-ukraine-nato-war-putin-salvini-meloni-berlusconi-populist-right/>.

Europa Press. „Vox apoyará ,cualquier medida’ para defender a Ucrania, incluido el envío de armas”. *Europa Press*, 28. únor 2022. <https://www.europapress.es/nacional/noticia-vox-apoyara-cualquier-medida-defender-ucrania-incluido-envio-armas-20220228140027.html>.

FAGAN, Moira a Laura, CLANCY. „Among European right-wing populists, favorable views of Russia and Putin are down sharply". *Pew Research Center*, 23. září 2022.

<https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/09/23/among-european-right-wing-populists-favorable-views-of-russia-and-putin-are-down-sharply/>.

FERREIRA, Carles. „Vox como representante de la derecha radical en España: Un estudio sobre su ideología."". *Revista española de ciencia política*, 2019.

FIALA, Petr. *Evropský mezičas: nové otázky evropské integrace. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Brno: Barrister & Principal, 2010, ISBN: 978-80-87029-99-2.

France24. „‘Macron is right’ to want to avoid humiliating Russia, Le Pen and Mélenchon say", 9. červen 2022. <https://www.france24.com/en/europe/20220609-macron-is-right-to-want-to-avoid-humiliating-russia-le-pen-and-m%C3%A9lenchon-say>.

GALINDO, Gabriela. „Salvini: Italy ‘not afraid’ to use EU veto to lift Russian sanctions". *Politico*, 16. červen 2018. <https://www.politico.eu/article/matteo-salvini-italy-not-afraid-to-use-eu-veto-to-lift-russian-sanctions-crimea-vladimir-putin/>.

GONZALES, Miguel. „Abascal ataca al Gobierno para tapar su anterior tibieza con Putin". *El País*, 28. únor 2022. <https://elpais.com/espana/2022-02-28/abascal-ataca-al-gobierno-para-tapar-su-anterior-tibieza-con-putin.html>.

HERSZENHORN, David M. „Mogherini uses Moscow debut to chide Russia over Crimea". *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/mogherini-uses-moscow-debut-to-chide-russia-over-crimea/>.

HOLESCH, Adam, a Piotr ZAGÓRSKI. „Toxic Friend? The Impact of the Russian Invasion on Democratic Backsliding and PRR Cooperation in Europe". *West European Politics*, 2023.

HOUEIX, Romain. „Neuf millions d’euros : le prix du FN pour soutenir la diplomatie russe en Ukraine". *France24*, b.r. <https://www.france24.com/fr/20170502-neuf-millions-euros-prix-fn-soutenir-diplomatie-poutine-ukraine-mediapart-schaffhauser-russ>.

Il Fatto Quotidiano. „Salvini: “Dal governo toglierò le sanzioni alla Russia. Danno a nostra economia”". *Il Fatto Quotidiano*, 2. duben 2018.

<https://www.ilfattoquotidiano.it/2018/04/02/salvini-dal-governo-togliero-le-sanzioni-alla-russia-danno-a-nostra-economia/4266011/>.

Info France 2. „Info France 2, rozhovor s Le Pen z 24.2.2022". Info France 2, 24. únor 2022. <https://twitter.com/infofrance2/status/1496941685758177283>.

IVALDI, Gilles; Emilia ZANKINA, Gilles (Dir.). *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-Wing Populism in Europe*. European Center for Populism Studies (ECPS), 2023, IBID: 978-94-6475-548-0.

JONES, Tobias. „How Matteo Salvini became Putin’s man in Europe". *Prospect Magazine*, b.r. <https://www.prospectmagazine.co.uk/world/39149/how-matteo-salvini-became-putins-man-in-europe>.

LASPIÈRE, Victor Tribot. „Présidentielle : ce qu’il faut retenir de l’interview de Marine Le Pen". *France Bleu*, 18. duben 2022. <https://www.francebleu.fr/infos/politique/video-marine-le-pen-est-l-invitee-exceptionnelle-de-l-emission-ma-france-1650276365>.

LE PEN, Marine. „Guerre en Ukraine, Marine Le Pen en appelle à l’arrêt des opérations militaires". *Rassemblement National*, 24. únor 2022. <https://rassemblementnational.fr/communiqués/guerre-en-ukraine-marine-le-pen-en-appelle-a-l-arret-des-operations-militaires>.

LEFEBVRE, Maxime. „The European Union and the war in Ukraine: the liberal power and its limits". *European issues*, č. 651 (1. leden 2023): 1–10.

Lega. „ELEZIONI POLITICHE 2022: PROGRAMMA DI GOVERNO", 2022. https://static.legaonline.it/files/Programma_Lega_2022.pdf.

LEMARIÉ, Alexandre. „Emmanuel Macron rattrapé par le pouvoir d’achat après s’être focalisé sur l’Ukraine". *Le Monde*, 7. duben 2022. https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2022/article/2022/04/07/presidentielle-2022-focalise-sur-l-ukraine-emmanuel-macron-rattrape-par-le-pouvoir-d-achat_6120948_6059010.html.

LEWIS, Simon. „Italy wants to see Ukraine as part of EU, Draghi says in Kyiv". *Reuters*, 16. červen 2022.

LIKA, Idir. „ANALYSIS - Ukraine war and right-wing populism in Europe". Viděno 29. listopad 2023. <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-ukraine-war-and-right-wing-populism-in-europe/2560689>.

MCMURTRY, Alissa. „Lider del partido de ultraderecha espaol prefiere a los refugiados ucranianos que a los musulmanes". *Anadolu Ajansi*, 2. březen 2022. <https://www.aa.com.tr/es/mundo/1%C3%ADder-del-partido-de-ultraderecha-espa%C3%B1ol-prefiere-a-los-refugiados-ucranianos-que-a-los-musulmanes/2521738>.

MIKHELIDZE, Nona. „Italy and Russia: New Alignment or More of the Same?", b.r., 1–6.

MOCERI, Alana. „The Stakes in Spain’s Election Are High for Ukraine, Too". *World Politics Review*, 20. červen 2023. <https://www.worldpoliticsreview.com/spain-election-vox-politics-podemos-sanchez-foreign-policy-nato/>.

MUDDE, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. 2007. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, IBID: 978-0-521-85081-0.

———. „Populist Radical Right Parties in Europe Today’ Transformations of Populism in Europe and the Americas: History and Recent Trends". In *Transformations of Populism in Europe and the Americas: History and Recent Trends*, 2015. vyd., 295–307. London: Bloomsbury, 2015.

NARDELLI, Alberto. „Revealed: The Explosive Secret Recording That Shows How Russia Tried To Funnel Millions To The “European Trump”", 10. červen 2019. <https://www.buzzfeednews.com/article/albertonardelli/salvini-russia-oil-deal-secret-recording>.

NORRIS, Pippa. *Radical right: voters and parties in the electoral market*. 2005. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, ISBN: 978-0-511-61595-5.

Office for Democratic Institutions and Human Rights. „FRANCE: PARLIAMENTARY ELECTIONS 12 and 19 June 2022. ODIHR Election Assessment Mission Final Report". Office for Democratic Institutions and Human Rights, 19. prosinec 2022. https://www.osce.org/files/f/documents/2/d/535107_0.pdf.

Organization for Security and Co-operation in Europe. „France, Parliamentary Elections, 12 and 19 June 2022: Final Report". Organization for Security and Co-operation in Europe, 19. prosinec 2022. <https://www.osce.org/odihr/elections/france/535107>.

———. „Italy, Early Parliamentary Elections, 25 September 2022: Final Report".

Organization for Security and Co-operation in Europe, 13. leden 2023.

https://www.osce.org/files/f/documents/c/2/535974_1.pdf.

———. „Spain, Early Parliamentary Elections, 23 July 2023: Final Report". Organization for Security and Co-operation in Europe, 23. únor 2024.

<https://www.osce.org/odihr/elections/spain/563361>.

ORTIZ, Alberto. „Abascal diferencia a los refugiados ucranianos de las “invasiones de jóvenes” de origen musulmán que “atacan” las fronteras de Europa". *El Diario*, 2. březen 2022. https://www.eldiario.es/politica/abascal-aprovecha-guerra-cargar-inmigracion-refugiados-ucranianos-invasiones-jovenes-musulmanes_1_8794717.html.

PETERS, B. Guy & Jon PIERRE. „A typology of populism: understanding the different forms of populism and their implications". *Democratization* 27, č. 6 (2020), str. 928–46.

PORTELLA, Nura. „Maxam, the Spanish explosives firm named by Zelensky and ‚seized‘ by Putin". *El Nacional*, 7. duben 2022. https://www.elnacional.cat/en/world/maxam-spanish-explosives-firm-zelensky-putin_738846_102.html.

Projet Pour La France De Marine Le Pen. „M La France: 22 Mesures Pour 2022", 2022.

<https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>.

———. „M La France: Mon Projet Présidentiel", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>.

ROBERTS, Hannah. „Italy’s Matteo Salvini recasts himself as champion of Ukraine’s refugees". *Politico*, 11. březen 2022. <https://www.politico.eu/article/italys-matteo-salvini-recasts-himself-as-champion-of-ukraines-refugees/>.

———. „Italy’s Salvini says West should rethink sanctions for Russia". *Politico*, 4. září 2022.

<https://www.politico.eu/article/italys-salvini-says-west-should-rethink-sanctions-for-russia/>.

ROSMAN, Rebecca. „End useless sanctions against Russia, Marine Le Pen tells EU". *Telegraph.co.uk*, 3. srpen 2022. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/08/03/end-useless-sanctions-against-russia-marine-le-pen-tells-brussels/>.

SALVINI, Mateo. „Twitter Mateo Salvini", 6. březen 2017. <https://twitter.com/matteosalvinimi/status/838722062655045632>.

STOCKEMER, Daniel. *The Front National in France: Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*. Springer International Publishing, 2017, ISBN: 978-3-319-49639-9.

ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní a politický systém Evropské unie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, ISBN: 978-80-7552-534-5.

The Armed Conflict Location & Event Data Project. „Ukraine Conflict Monitor". The Armed Conflict Location & Event Data Project, b.r. <https://acleddata.com/ukraine-conflict-monitor/#timeline>.

TORRES, Diego. „Spain’s big Vox question", b.r. <https://www.politico.eu/article/spain-far-right-big-vox-question/>.

TRUJILLO, Monroy Alberto. „Between Inclusion and Exclusion: The Representations of Illegal Immigrants and Refugees on Spanish Party VOX’s Instagram During the First Year of the War in Ukraine". *Ethnopolitics*, 2023.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). „Ukraine Refugee Situation", b.r. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

Visual Journalism Team BBC. „Ukraine in maps: Tracking the war with Russia". *BBC.CO.UK*, 17. květen 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682>.

Vláda České republiky. „Koncepce politiky ČR v EU: Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě", 2015, <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-politiky-CR-v-EU.pdf>.

Vox. „Abascal reivindica los acuerdos autonómicos y pide aplicarlos y extenderlos", 26. září 2023. https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/abascal-reivindica-los-acuerdos-autonomicos-y-pide-aplicarlos-y-extenderlos-20230926.

———. „Asarta confirma el apoyo de VOX a Ucrania y afea a Robles la falta de unidad en el seno del Gobierno", 29. března 2023.

https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/asarta-comparecencia-robles-envio-ayuda-ucrania-20230329.

———. „Buxadé, en las Jornadas de Estudio del ECR en Madrid: «Debemos responder a la deriva federalista»", 27. září 2023. https://www.voxespana.es/vox_europa/buxade-en-las-jornadas-de-estudio-del-ecr-en-madrid-debemos-responder-a-la-deriva-federalista-20230927.

———. „JOSÉ ANTONIO PALOMO DEFIENDE LA SOBERANÍA ENERGÉTICA Y ALIMENTARIA NACIONAL", 23. března 2023. <https://www.voxespana.es/noticias/jose-antonio-palomo-defiende-la-soberania-energetica-y-alimentaria-nacional-20230323?provincia=avila>.

———. „Que es Vox?", <https://www.voxespana.es/espana/que-es-vox>.

———. „Ucrania | Abascal condena la invasión y denuncia la vulnerabilidad europea por las políticas de la UE: ‘Putin nunca se habría atrevido a desencadenar esta guerra criminal si no fuera porque la Comisión Europea ha dejado a nuestro continente en un estado de absoluta vulnerabilidad y dependencia económica y energética’", 2. března 2022.

https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/ucrania-abascal-condena-la-invasion-y-denuncia-la-vulnerabilidad-europea-por-las-politicas-de-la-ue-putin-nunca-se-habria-atrevido-a-desencadenar-esta-guerra-criminal-si-no-fuera-porque-la-comisi-20220302.

———. „VOX considera “ridículos” los 636 millones de euros de ayudas directas anunciados por Sánchez para el campo español: “Solo en Andalucía en 2022 perdió 2.400 millones”", 15. květen 2023. <https://www.voxespana.es/noticias/vox-considera-ridiculos-los-636-millones-de-euros-de-ayudas-directas-anunciados-por-sanchez-para-el-campo-espanol-solo-en-andalucia-en-2022-perdio-2-400-millones-20230515?provincia=cordoba>.

———. „VOX pide a la UE un paquete de ayudas a los agricultores españoles por la sequía", 17. duben 2023. <https://www.voxespana.es/actualidad/vox-pide-a-la-ue-un-paquete-de-ayudas-a-los-agricultores-espanoles-por-la-sequia-20230417>.

———. „VOX pregunta en el Congreso por las medidas urgentes en materia agraria que afectan a Doñana", 21. květen 2023. <https://www.voxespana.es/noticias/vox-pregunta-en-el-congreso-por-las-medidas-urgentes-en-materia-agraria-que-afectan-a-donana-20230521?provincia=huelva>.

———. „VOX solicita poner en marcha la destilación de crisis como medida de apoyo al sector vitivinícola", 3. květen 2023. https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/vox-solicita-poner-en-marcha-la-destilacion-de-crisis-como-medida-de-apoyo-al-sector-al-sector-vitivinicola-20230503.

———. „Vox: Un Programa Para Lo Que Importa", 2023. <https://www.voxespana.es/programa/programa-electoral-vox>.

WEBER, Gesine; Marta PROCHWICZ-JAZOWSKA. „Macron vs. Le Pen: Scenarios for NATO's Eastern Flank". *The German Marshall Fund of the United States*, 21. duben 2022.

WEISS, Andrew S. „“Front Matter.” With Friends Like These: The Kremlin's Far-Right and Populist Connections in Italy and Austria.." Carnegie Endowment for International Peace, 2020.

WEISS, Michael; Christo GROZEV; Roman DOBROKHOTOV. „How the FSB tried to buy an Italian political party", 6. únor 2024. <https://theins.ru/en/politics/268921>.

WILLSHER, Kim. „French far-right leader Marine Le Pen forced to defend Putin links". *The Guardian*, 2. března 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/02/french-far-right-leader-marine-le-pen-forced-to-defend-putin-links>.

WODAK, Ruth; KHOSRAVINIK, Majid a MRAL, Brigitte. *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*. London: Bloomsbury Publishing, 2016. ISBN: 978-1-4725-4494-0.

WRIGHT, Thomas. „Mogherini is the Wrong Choice for Europe". *Brookings*, 28. srpen 2014, [online] vydání. <https://www.brookings.edu/articles/mogherini-is-the-wrong-choice-for-europe/>.

9. Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Zhodnocení postojů RPPS ve spojitosti s válkou na Ukrajině